

F 568/a

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1974
14. ÉVF.
I
SZÁM

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

Lsz: 6897

A Z
O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

1974.

14. évf.

1. szám

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

B u d a p e s t

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

dr Székely Sándor

Szerkesztő:

Szepesiné dr Benda Mária

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ

1088 Budapest Szentkirályi u. 21.

Telefon: 343-736, 343 -788

Jelen számunk munkatársai:

Dr HARKÓ Viola, az Orvostörténeti Könyvtár tud. főmunkatársa, B. Dr POLLÁK Zsuzsanna, az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ osztályvezetője, GALLYAS Gabriella könyvtáros, KÖNCZÖL Dániel, a János Kórház orvosi könyvtárának vezetője, NOVÁKNÉ SZABÓ Katalin, a Szabolcs-Szatmár megyei Kórház orvosi könyvtárának vezetője, Dr BÖNSCH László, a Nógrád megyei Kórház igazgató főorvosa, Dr CSEPIÁK György, a Nógrád megyei Kórház főorvosa, MÁTYUS Lászlóné, a Nógrád megyei Kórház orvosi könyvtárának vezetője, Dr JANTSITS Gabriella, az OOKDK tud. munkatársa, Dr BUGYI Balázs, a MÁVAG üzemorvosa.

Felelős kiadó: dr Székely Sándor

Készült az ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT

Sokszorosító részlegében

Pld. : 350

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár
és Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1974. 14. évfolyam 1.szám

Oldal

Az OOKDK 1973. évi jelentése és 1974. évi terve 3

O r v o s t ö r t é n e l e m o r -
v o s i k ö n y v t á r o s o k n a k

R. HARKÓ Viola: Petőfi idézet egy német orvos síremlékén 41

B. POLLÁK Zsuzsanna: A belgyógyászati rákkezelés korszerű eszközeiről ... 46

K ö n y v t á r o s o k í r j á k

GALLYAS Gabriella: Összehasonlítás az orvosi és műszaki szakkönyvtár olvasói között 55

Könyvtáraink életéből

KÖNCZÖL Dániel: Gerlei Ferenc, a könyvtáros 74

NOVÁKNÉ SZABÓ Katalin: A Szabolcs-Szatmár megyei Jósa András Kórház Gerlei-Könyvtárának rövid fejlődéstörténete 79

Orvosi könyvtárak
továbbképzése Salgó-
tarjában

BÖNSCH László: Megnyitó 90

CSEPLÁK György: Bőrgyógyászati cikkek peremlyukkártyás feldolgozása 93

MÁTYUS Lászlóné: Referátumok feldolgozása fénylyukkártyán 101

JANTSITS Gabriella: Központi katalógus - központi katalogizálás 110

BUGYI Balázs: Magyar orvosok arcképei a londoni Wellcome Orvostörténeti Múzeumban és Könyvtárban 118

Közlemények - Hírek 122

C O N T E N T S

	Page
Report on the activity of the Hungarian Medical Library and Center for Docu- mentation during 1973 and planning for 1974	3
M e d i c a l H i s t o r y f o r M e d i c a l L i b r a r i a n s	
Viola R.-HARKÓ: Petőfi' quotation on the tomb of a German physician	41
Zsuzsanna BÄR-POLLÁK: Modern medical treatment of cancer	46
T h e L i b r a r i a n s R e p o r t	
Gabriella GALLYAS: Comparative study of the reading clientel at the medical and technical libraries	55
L i b r a r i e s o f o u r N e t w o r k	
Daniel KÖNCZÖL: Ferenc Gerlei, the librarian	74
Katalin NOVÁK-SZABÓ: Brief history of the Ferenc Gerlei Library of the "Jósa András" County Hospital of Szabolcs- Szatmár	79

	Page
Extension Training of Medical Librarians at S a l g ó t a r j á n	
László BÖNSCH: Opening address	90
György CSEPLAK: Marginal punched card method for the retrieval of dermato- logical papers	93
Irene MÁTYUS: Processing of abstracts on punched cards for visual inspection	101
Gabriella JANTSITS: Union catalogue - Centralized cataloguing	110
Balázs BUGYI: Portaits of Hungarian physicians at the Wellcome Institute .	118
N e w s a n d N o t e s	122

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

Отчет о выполнении плана 1973 г. и изложение плана на 1974 г. ЦБНИИМ.	3
История медицины для медицинских библиотек карей	
Виола Р. ХАРКО: Цитата из стихов Петёфи на надгробном памятнике немецкого врача	41
Жужанна Б. ПОЛЛАК: О современных средствах терапевтического лечения рака. . .	46
Библиотекари пишут	
Габриелла ГАЯШ: Сопоставление читателей медицинской и технической спецбиблиотек	55
Из жизни наших библиотек	
Даниел КЁНЦЁЛ: Библиотекарь Ференц ГЕРЛЕИ	74
Каталин Н. САБО: Краткая история развития Библиотеки имени Герлеи Больницы имени Йоша Андраш обл. Сабольч-Сатмар.	79
Усовершенствование медицинских библиотекарей в Шальготарьяне	
Ласло БЁНШ: Вступительное слово.	90

Дьердь ЧЕПЛАК: Обработка дерматологических статей на краевых перфокартах.	93
Ирен МАТЬЮШ: Обработка рефератов на световых перфокартах.	101
Габриелла ЯНЧИЧ: Центральный каталог — центральная каталогизация.	110
Балаж БУДЬИ: Портреты венгерских врачей в лондонской Музее и Библиотеке Истории Медицины "Wellcome".	118
С в е д е н и я — И з в е с т и я	122

Beszámoló az OOKDK 1973-ban végzett munkájáról

I. Általános jellemzés

1973-ban az előző évihez képest 15 %-kal nagyobb költségvetéssel, lényegében azonos létszámmal működünk. A költségvetés emelkedése az év folyamán végrehajtott 3 %-os béremelésből valamint a szolgáltatások volumenének növekedéséből, továbbá a beszerzett szakfolyóiratok drágulásából adódott. A 100000 Ft-tal tervezett bevétel-növekedéssel szemben a növekedés 260000 Ft., az összbevétel így 837.000 Ft volt. Az Intézet létszáma a IV. negyedévben egy fővel emelkedett, az év végén 32 teljes foglalkoztatottságú dolgozó volt, a részfoglalkozásuak óraszáma ezen kívül 3.4 főt tett ki.

Súlyponti feladataink keretében:

- május 21-22-én megrendeztük az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 6. országos értekezletét, amelynek két témaköre volt. Az egyik az orvosi szakkönyvtári hálózat működésének általános kérdései /az irányító-tanácsadó munka, a könyvtárak és a hálózatok közötti együttműködés, a kórházi tudományos tanácsok és a könyvtári orvos-tanácsadók együttműködése, stb./, a másik a szakkönyvtárak legfontosabb munkaterületének, a tájékoztató tevékenységnek egyes kérdései /a fordítás és referálás, a szakirodalom feltárása,

a fiatal szakemberek bevezetése a szakirodalom tanulmányozásába, az egyéni dokumentáció módszerei, stb./. Az értekezlet teljes anyagát "Az Orvosi Könyvtáros" o. folyóirat 3-4. számában jelentettük meg több mint 300 oldal terjedelemben.

- szolgáltatásaink további mennyiségi fejlődését propagandatevékenységünk fokozásával is elősegítettük: az év első negyedében 2000 db propaganda kiadványt, a IV. negyedben pedig 7600 db 1974-re vonatkozó tájékoztatót /előfizetési felhívással/ küldtünk szét. Szolgáltatásaink 1973-ban mintegy 23 %-kal növekedtek a tervezetthez viszonyítva. Szolgáltatásaink volumenének növekedését segíti elő az is, hogy az instruktor munkában most már évek óta nagy súlyt helyezünk a tájékoztató tevékenységre, amit a könyvtári hálózat jó része központi szolgáltatások formájában vesz igénybe. Mint-hogy az év folyamán befejeződött, a két évig tartó könyvtárak között folyó verseny fő célja is a tájékoztató tevékenység fejlesztése volt, közvetve ez is kihatott központi szolgáltatásaink igénybevételére.

- a korszerű módszereknek a könyvtári hálózatban való elterjesztése szempontjából a már említett, könyvtárak között lezajlott verseny jelentette a legtöbbet. A versenyben 6 országos intézeti, 22 megyei és fővárosi kórházi és 7 kisebb tagkönyvtár vett részt. A verseny azon-

ban megmozgatta a versenyben nem résztvevő könyvtárak egy részét is és a verseny befejeztével megállapíthattuk, hogy általában elősegítette a kitűzött cél - a tájékoztató munkának a könyvtárak fő tevékenységévé emelése - megközelítését. A korszerű módszerek elterjesztése érdekében négy továbbképző előadást is tartottunk könyvtárosaink és az orvos-tanácsadók számára.

- a szakirodalom beszerzésének szinten tartása - az állandó és eléggé nagymértékű drágulás ellenére - lényegében sikerült. Kevésbé mondható ez el a koordinálásról. Az egész hálózatra kiterjedő koordinálás érdekében kezdtük meg két évvel ezelőtt az un. piacutató tevékenységünket: a legfontosabb szakterületek külföldi monografikus irodalmát külön-külön bibliográfia formájában kiadjuk és díjtalanul megküldjük a könyvtárak jelentős részének. Minthogy azonban a hálózati koordináló bizottságok nem működnek, a koordinálásról csak egy-egy alközpont vonatkozásában /pl egy egyetemen vagy egy megyén belül/ lehet szó. Ez a koordinálás meg is történik elsősorban a monográfiák, de a folyóiratok tekintetében is.

- nagy munkát jelentett a könyvtárak között folyó verseny befejeztével a verseny értékelése, amelyet három tagu bizottságok végeztek el. A bizottságokban a hálózati-módszertani osztály munkatársain kívül az Intézet további munkatársai, valamint más intézményektől meghívott szak-

értők vettek részt. Az értékelés eredményeképpen decemberben osztottuk ki a díjakat. A verseny értékelésével és a győztesek jutalmazásával kapcsolatos költségeket az Egészségügyi Minisztérium külön biztosította.

II. Az egyes munkaterületeken végzett tevékenység

1. Vezetés, igazgatás

Az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanács tagjainak megküldtük az Intézet jelentését az elmúlt esztendőben végzett munkáról, valamint az 1973-ra vonatkozó munkatervet, azonban a Tanács értekezletet az év folyamán nem tartott.

Az OOKDK vezetősége az év folyamán rendszeresen tartotta üléseit, amelyeken megtárgyalta az Intézet tevékenységével, a folyó munkával kapcsolatos feladatokat.

A külföldi kapcsolatok tekintetében: az igazgató folyamatosan részt vett a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségének /IFLA/ munkájában, a Grenobleban tartott 1973 évi közgyűlésen és kongresszuson résztvevő magyar delegációt - a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnökeként - vezette. A szocialista országok orvostudományi dokumentációs intézmény-vezetőinek

szokásos évi tanácskozása Várnában volt november 20-23-án, a tanácskozáson az intézet igazgatója és dr. Szepesi Zoltánné, a módszertani-hálózati osztály vezetője vett részt. Felvettük a kapcsolatot a NSZK-ban Kölnben működő MEDLARS központtal az ő kezdeményezésükre. Három témabibliográfiát kértünk novemberben, amelyek az év végéig nem érkeztek meg. Szeptember második felében prof. dr. Heinz David, a NDK orvostudományi dokumentációs központjának igazgatója és H.Reck osztályvezető látogatott hozzánk. Megtekintették az Intézetben folyó munkát, majd elkészítettük az intézeteink között kötendő bilaterális együttműködési megállapodás tervezetét. A jóváhagyott tervezetet decemberben kaptuk meg Berlinből. Rajtuk kívül több külföldi szakember kereste fel magánutazás vagy tanulmányut keretében Intézetünket.

Oktató és tudományos filmarchivumunk állománya az év folyamán új filmmel nem gyarapodott. A 95 féle filmből 54 db-ot kölcsönöztünk díjtalanul /az előző évben 98 db-ot/.

Junius 1-vel zökkenőmentesen bevezettük a csökkentett munkaidőt.

Az igazgató folyamatosan szerkesztette az Orvosi Hetilapban megjelenő Horust, amelyből az év folyamán 26 szám jelent meg.

2. A hálózati és módszertani munka

A könyvtárakról

Az osztály munkatársai az év folyamán 135 alkalommal látogattak meg könyvtárakat /az előző évben 84 ízben/, ebből 57 látogatás az alközpontokra, 58 látogatás a tagkönyvtárakra és 20 látogatás az országos intézetek könyvtárai-ra jut. A látogatások számának az előző évhez viszonyított jelentős emelkedése a könyvtárak között folyó versennyel, valamint a verseny értékelésével kapcsolatos. A verseny három kategóriában folyt /megyei kórházak, országos intézetek könyvtárai, valamint tagkönyvtárak/. A kategóriánkénti győztesek az első díjon kívül /amit személy szerint nyertek el/ vándorserleget is kaptak a könyvtár számára - tekintettel arra, hogy néhány év múlva újabb versenyt szándékozunk kiírni.

A megyei kórházak könyvtárainak a kategóriájában a Zala megyei Kórház könyvtára nyerte el a vándorserleget, Takáts Ádámné és munkatársai pedig az első díjat. A második díjat Baki Józsefné és munkatársai /Szekszárd/, a harmadik díjat Ebergényi Tiborné és munkatársai /Eger/ nyerték el.

Az Országos intézetek könyvtárainak a kategóriájában a vándorserleget az Egészségügyi Felvilágosítási Központ könyvtára nyerte el, első díjban Kerényi Lászlóné, a második díjban Isépy Dezső /ESZTIK/, a harmadik díjban Gál Imréné és munkatársai /OKI/ részesültek.

A tagkönyvtárak kategóriájában a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Radiológiai Klinikájának a könyvtára nyerte el a vándorserleget, Czoch Józsefné az első, Szőnyi Ferencné /Szeged/ a második, Teleki Lajosné /Heim Pál kórház/ pedig a harmadik díjat.

Általában megjegyezhető, hogy azok a könyvtárak kerültek az első helyekre, amelyek az előző években jó alapokat teremtettek és amelyek vagy a feltáró munkában /katalógusok/ vagy a dokumentációban /fordítás, stb./ vagy gépek beszerzésében értek el jelentős előrehaladást. A verseny jó mozgósító-fejlesztő módszernek bizonyult, részletes elemzését 1974-ben végezzük el és az így nyert tapasztalatok figyelembevételével indítunk majd újabb versenyt.

Az év folyamán 4 könyvtár kapott új helyiséget illetve bővítést és ugyancsak 4 könyvtár szerzett be gyorsmásoló készüléket. A nyíregyházi kórház könyvtára folyóirat lelőhely-jegyzéket adott ki. Egyéb említésre érdemes változás a könyvtárak munkájában nem volt.

Képzés, továbbképzés

Befejeződött egy szaktanfolyamunk: a 25 államvizsgázóból négyen pótvizsgáztak. Másodéves levelező tanfolyamunkon 2 csoportban 33 könyvtáros tanul.

"Az Orvosi Könyvtáros" négy száma jelent meg és három terminológiai továbbképző füzetet állítottunk össze /pszichológia, pszichiátria és neurológia; belgyógyászat; genetika/. Az Intézetben 5 referáló ülést tartottunk, az intézetben kívül 4 továbbképző előadást illetve tanulmányi látogatást tartottunk, ezeken átlag 33 könyvtáros vett részt.

Egyebek

Folyamatosan vezetjük nyilvántartásainkat. 1974-re az egész hálózat 1430 féle külföldi folyóiratot rendelt 9700 példányban. 1973-ban kereken 4900 könyv beszerzését jelentette a hálózat, ez az előző éveihez képest minthogy 10 %-os növekedést jelent. A folyóiratok spektruma /félesége/ változatlan, a példányszám valamelyest növekedett /előző év: 9326 példány/.

Központi címjegyzékeink alapján 370 ízben adtunk tájékoztatást, 117-szer könyvekről, 253-szor folyóiratokról tudakozódtak. A nemleges válaszok száma 124 volt.

3. A könyvtári osztály munkája

A könyvállomány az év folyamán 366 művel gyarapodott 65.731 Ft értékben, ebből 62 db-ot /főleg nyugati irodalmat/ vásároltunk 43.966 Ft értékben. /28.00 Ft értékű megrendelés szállítása 1974-re tolódott./ A folyóirat-leltár gyarapodása 485 db 353.944 Ft értékben, amiből 181 db 295.808 Ft értékben vétel útján jutott birtokunkba. Leltárban van /dec.31-én/ 10.473 könyv és 7.717 folyóirat, összesen 18.190 leltári egység kereken 3.6 millió Ft értékben. A könyvtár állományában 890féle folyóirat van, ebből 687 kurrens folyóirat. A kurrens folyóiratoknak nem egészen a fele /334/ került vétel útján az állományba. A folyóiratok megoszlása: tőkés 334, népi demokratikus: 133, szovjet: 82, magyar: 138.

Az év folyamán állományrevíziót tartottunk, a hiány jelentéktelen volt.

187 kötet folyóiratot köttettünk be.

Folyamatosan vezettük a katalógusokat.

Az olvasószolgálat adatai:	1972	1973
Helyben olvasók	1838	1870
Kölosönzők	657	573
Kölosönzések	1857	1050
Kölosönzött könyvek	876	992
Kölosönzött folyóirat	2183	260
Helyben olvasott művek	3580	3600
Könyvtárközi kölosönzés	466	458

A kölcsönzött folyóiratok számába 1973-ban /és ezután/ nem számítjuk be az intézeti munkához /témafigyelés, fordítás/ kölcsönzött folyóiratokat. Olvasóinknak is csak kivételesen kölcsönzünk folyóiratot, a kölcsönzést gyorsmásolattal helyettesítjük, általában csak a hét végére adunk ki folyóiratot. Megjegyezzük, hogy sokan keresték az akupunktúrával foglalkozó könyveket és folyóirat közleményeket.

Nemzetközi cseretevékenységünket 246 partnerrel folytatjuk, 3 partnerrel megszűnt a csere, viszont 8 új partnerrel indult meg, közöttük két kínai. 253 folyóiratot kapunk cserében, ebből 27 új. Cserekapcsolataink révén kaptunk 27 monográfiát tőkés országokból és 23-at szocialista országokból. A kapott anyag értéke kb 110.000 Ft, a cserébe küldötté 56.565 Ft. A cserébe kapott anyagok egy részét a hálózat könyvtárainak küldjük meg.

A fotószolgálat adatai:	1972	1973
Mikrofilm /kocka/	9441	7286
Fotokópia	247	64
Gyorsmásolat	29991	26395
Megrendelések száma	1140	1452
Forgalmazott érték	130.078	113.625

A gyorsmásoló szolgálat a táblázatban szereplő adaton kívül 864 másolatot intézeti használatra készített, 600 db-ot a tartalomjegyzék sokszorosító szolgálat számára, 5815 másolatot pedig nem az egészségügyi hálózatba tartozó megrendelők számára "KK" munka keretében.

A folyóirat-tartalomjegyzék sokszorosító szolgálat 40 megrendelő számára /28 intézeti, 12 egyéni/ 43 folyóiratféleségből készített tartalomjegyzék másolatokat, amelyeket hetenként póstázott. A folyóiratok megoszlása: 17 hetilap, 5 kéthetenként, 14 havonta és 7 ritkábban megjelenő folyóirat.

20 hálózati és két saját főléspéldány jegyzéket sokszorosítottunk, majd lebonyolítottuk a főléspéldányokkal kapcsolatos munkát.

A "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" c. ajánló bibliográfia 4 száma elkészült a kiadók prospektusaiból. Saját könyvgyarapodásunkról sokszorosított összeállítást küldtünk szolgáltatásaink előfizetőinek.

A referenzs tevékenységet a dokumentációs osztály munkatársaival együtt végeztük.

4. A dokumentációs-információs tevékenység

Dokumentáció

Megszerkesztettük a Magyar Orvosi Bibliográfia 1973. évf. 1-4. számát valamint az 1972. évf.

kumulatív név- és tárgymutatóját. A MOB munkálatai eltolódtak: ebben az évben kezdtük meg a MOB lyukszalagos írógépen történő készítését, és sok nehézség, előre nem látott akadály merült fel. Az eltolódás mértéke 3 hónap, az 5. szám január végére, a 6. szám pedig március közepére készül el.

Megszerkesztettük a Hungarian Medical Bibliography 1972. évf. I-II. kötetét 819 referátummal, A MEDLARS tárgyszórendjében, indexekkel.

Elkészült a Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat Referáló Szemle 1973. évf. I-IV. száma 842 szabványoldal terjedelmben. Számonként egy-egy szemlecikket és átlag 200 referátumot ill. annotációt tartalmaz.

Elkészült a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle 1973. évf. I-III. számának kézírata /8372 tétel/.

Tájékoztatás

A Gyorstájékoztató Szolgálat keretében 64 témát figyeltünk, ebből 3 téma anyagát /mivel kevés volt rájuk a megrendelés/ az összegyűlt anyag mennyiségétől függően havonta-kéthavonta küldtük. A megrendelők száma 411 volt, ebből egyéni 234, intézményi 177. Területi szempontból: budapesti 160, vidéki 225, külföldi 26.

A megrendelések száma 1422 volt, egy témát tehát átlag 22 előfizető rendelt meg. /A két szélsőséges adat: "Nem szemészeti betegségek szemészeti vonatkozásai" c. témára és az "Extrapulmonális tbc" témára hatan, az "Új laboratóriumi diagnosztikai eljárások" c. témára 74-en fizettek elő./ A szolgáltatás 17.300 adatot dolgozott fel, ami az előző évhez képest /16.800 adat/ csaknem 5 %-os növekedést jelent. Egy-egy témához hetenként átlag 5.5 adatot adunk /egy év alatt 270 adat/.

A Témafigyelő Szolgálat keretében 28 témát figyeltünk. A megrendelők száma 624 volt, ebből intézmény 217, egyéni 407. Területi megoszlásban: budapesti 220, vidéki 366, külföldi 38. A megrendelések száma 1664 volt. Száznál többen érdeklődtek az "Új gyógyszerek", a "Sokk és reanimáció", a "Szív- és érbetegségek" valamint az "Anesztézia" témák iránt. További tíz témára 32-70 előfizetés jutott. A szolgáltatás kapcsán 3364 referátumot küldtünk szét, ebből 46 még 1972 végén készült. 230 féle folyóiratot dolgoztunk fel, a nyelvi megoszlás: angol 43 %, német 35 %, francia 18 %, orosz 10.5 %, egyéb 2.5 %. Az átfutási idő: a primer dokumentum megjelenésétől a póstázásig 2-4 hónap.

A Medicinskij Referativnij Zsurnal számára 537 adatot szolgáltatunk /467 referátum, 70 címfordítás/.

Irodalomkutatói tevékenységünk keretében 409 megrendelésre 665 irodalomkutatót végeztünk. 6 megrendelésnek - adat hiányában - nem tudtunk eleget tenni. A bibliográfiák 50 %-a a szokványos volt: 4 nyelv irodalmából 3 évre visszamenő adatokat tartalmazott és 20-40 tételtől állt. 107 bibliográfia tartalmazott 40-nél több tételt. A szolgáltatást igénybevevők mintegy 20 %-a nem három, hanem 5-25 évre visszamenő adatszolgáltatást kért, ezek között a bibliográfiák között több 200 tétel körüli összeállítás is volt. 15 esetben az első leírásig visszatekintő irodalomkutatót kértek.

A bibliográfiák szakág szerinti megoszlása lényegében az 1972. évvel egyezik meg: a sebészet, belgyógyászat és gyermekgyógyászat a sorrend első három tagja. A megrendelők 70 %-a intézetben működő szakorvos. Növekszik a fogorvos megrendelők száma: 1973-ban 25. Egyébként az összes igénylő 60 %-a budapesti, 40 %-a vidéki. Mind a négy egyetemről kétszer annyi igénylés érkezett, mint az előző évben, a számuk azonban még így sem túl nagy. A budapesti egyetemről 55 megrendelés érkezett, a vidékiekről 15-20. Megjegyzendő, hogy míg a budapesti egyetem központi könyvtára nem állít össze irodalomkutatói bibliográfiákat, a vidéki egyetemek könyvtárai egyre nagyobb mértékben elégítik ki az ilyen irányú helyi szükségletet is. Az Egész-

ségügyi Minisztérium részére két téma folyamatos figyelését végeztük, az OTKI számára pedig 3 témáét.

A budapesti Röntgen Klinika és az OKI irodalomkutatási bibliográfiáink alapján referátumokat, tömörítvényeket is kért. Ilymódon 107 tömörítvény készült.

Az év folyamán néhány külföldi intézmény számára is készítettünk irodalomkutatási bibliográfiákat.

Összesen 18.700 adatot szolgáltatottunk. Az átfutási idő átlag tíz nap volt.

A szóbeli tájékoztatás a könyvtár munkatár-
saival együtt végzett tevékenység. Az 5 perc
időráfordítást meghaladó referenz tevékenységet
dokumentáltuk referenz lapokon: 207 eset volt.
Telefonon 1210 esetben adtunk felvilágosítást.
A szóbeli referenz tulnyomó többsége kazuisz-
tikai tájékoztatás, valamint az egyetemi pálya-
munkákhoz kapcsolódó felvilágosítás, adatkeresés
volt. Középiskolások 30 esetben fordultak hoz-
zánk és kaptak segítséget. Mintegy 50 egészségü-
gyi szakiskolásnak adtunk tájékoztatást. A re-
ferenz munka kapcsán igénybe vették egyéb szol-
gáltatásainkat is: fordítás-másolatot rendeltek,
irodalomkutatást kértek stb.

Fordító szolgálatunk 598 fordítást készítette-
tett 6598 oldal terjedelemben. Ebből megrendelt
fordítás 357 db 3763 oldal terjedelemben /az
Egészségügyi Minisztérium számára 109 fordítás

készült 987 old. terjedelemben/. Az Intézet - másolat szolgáltatás céljából - 241. fordítást készítettett 2826 old. terjedelmben. A "Gyógyszereink" c. folyóirat az év folyamán mindössze hétszer közölt fordítás- és témabibliográfia jegyzéket a másolat-rendelés elősegítése céljából. /Igaz, 3 esetben összevont szám jelent meg./

1973-ban 230 fordítás adatai jelentek meg másolatrendelés céljából, közülük 151 fordítás még 1972-ben készült. Az év folyamán 1530 fordítás másolatot rendeltek 19.996 old. terjedelemben. A meghirdetett fordításokból átlag 5.1 másolatot rendeltek; 7 olyan fordítás volt, amelyből egy másolatot sem igényeltek.

5. Reprográfiai munka

Az osztály 1.966.217 old. sokszorosítást készített, ami a terv kb 7 %-os túlteljesítését jelenti. A tervezett 18 féleségből 16 féleség készült el 33 kötetben. Az év folyamán megkezdődött a kiadványok saját gépekkel történő kötése, a 33 kötetből 22 házilag készült, ami az átfutási idő nagymértékben megrövidítette és gazdaságosabb megoldás is.

Az 1973. évi tervezett kiadványok közül egy nagyobb és 3 kisebb 1974-re tolódott át. Viszont előbb jelent meg a Hungarian Medical Bibliography I-II. kötete.

Az osztály folyamatosan vezeti az előírt nyilvántartásokat. A részletezett teljesítményt a táblázat tartalmazza.

6. Gazdasági munka

Gazdasági részlegünk együttműködve az EU. Szakiskolák Gazdasági Hivatalával, lebonyolította a költségvetésben biztosított feladatokat. Az Egészségügyi Minisztérium évi revíziója során nem merültek fel lényeges hiányosságok.

Az év folyamán a kötettséghez szükséges gépeket szereztük be, valamint folytattuk az Intézet butorzatának felújítását. A III-V. hónapban elvégeztettük az Intézet festését, mázolását.

III. Az OOKDK munkatársainak képzése, oktató, tudományos és szakirodalmi tevékenysége

Az Intézet munkatársai közül esti egyetemre járt 3 fő, könyvtárosképző szaktanfolyamra 3 fő, dolgozók gimnáziumába 1 fő, ideológiai képzésben részesült 15 fő, propagandistaként működött 3 fő.

A könyvtárosképző szaktanfolyamon előadóként működött: Ipolyi Keller Tamásné, Jantsits Gabriella, Kominka László, Pollák Zsuzsanna, Szepesi Zoltánné és Szilágyi Vilmosné.

Az alábbi publikációk jelentek meg:

Arató Lászlóné - B. Pollák Zsuzsanna: Az OOKDK fordító szolgálata 1971.

Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 2, 194-205.

B. Pollák Zsuzsanna - CSOBAY Miklósné: Témafigyelő szolgálat 1971.

Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 1, 65-84.

- B.Pollák Zsuzsanna: A gyógyszerkutatók haladása 16. kötet ism.
Orvosi Könyvtáros, 1973,13,1,96-109.
- B.Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 3.
Orvosi pszichológia, neurológia és pszichiátria. Bp.1973.OOKDK. 23 p.
- B.Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 4.
Belgyógyászat. Bp.1973.OOKDK. 22 p.
- B.Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 5.
Genetika Bp.1973.OOKDK. 33 p.
- B.Pollák Zsuzsanna: Training of research workers in the medical science. Geneva, 1972, WHO, 186 p. ism.
- Laboratory animals and public health..Geneva, 1972. Report of consultations on laboratory animal medicine, 42 p. /Ism.: B.Pollák Zsuzsanna./
NSZA, 1973,0,12,447-448.
- Energy and protein requirements. Geneva, 1973. WHO, techn.rep.ser. 522. 114 p./Ism.: B.Pollák Zsuzsanna./
NSZA, 1973,0,12,449-450.
- JANTSITS Gabriella: Orvosi könyvtárosok továbbképzése.
Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1973,20,2,144-146.
- JANTSITS Gabriella: Mini Graph M 120.
Orvosi Könyvtáros, 1972,12,4,443-445.
- JANTSITS Gabriella: A gyűjtőköri együttműködés kérdései.
Orvosi Könyvtáros, 1972,12,41,448-449.
- JANTSITS Gabriella: Der Zentralkatalog ausländischer Bücher in Ungarn.
Zentralblatt f.Bibliothekswesen. 1973,87,10,603-605.

Orvosi könyvek kiadóinak jegyzéke. Összeáll.
Jantsits Gabriella. Bp. 1973. OOKDK. 15 p.

Kórházi osztályok kézikönyvtára. Ajánlójegyzék
orvosi könyvtárak számára. Összeáll. Jantsits
Gabriella. Bp. 1973. OOKDK. 21 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek jegy-
zéke. Tbc és tüdőbetegségek. Összeáll.
Jantsits Gabriella. Bp. 1973. OOKDK 4 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek
jegyzéke. Közegészségügy. Összeáll.
Jantsits Gabriella. Bp. 1973. OOKDK 7 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek
jegyzéke. Fertőző betegségek. Összeáll.
Jantsits Gabriella. Bp. 1973. OOKDK. 5 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek jegy-
zéke. Ideg- és elmegyógyászat. Bp. 1973.
OOKDK. 22 p.

KÖNCZÖLNÉ GÓDÉNY Eszter: A matematikai folyóira-
tok ára hét évenként megduplázódik.
Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1973, 20,
9,605-607.

Az OOKDK Könyvtárosképző szaktanfolyamán 1969/72.
és 1970/73. tanévben végzett hallgatók szakdol-
gozatainak jegyzéke. Összeáll. Könczölné Gódné
Eszter.

Az Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 2, 218-223.

Egy dokumentációs együttműködés tapasztalatai:
Energiagazdálkodási információ-hálózat.

Cadoux, L.: Bull. d. Bibliothèque de France,
1971, 16, 2, 609-226, /TMT-ben közölt referátum./

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek
jegyzéke. Gyermekgyógyászat. Összeáll.
Könczölné Gódné Eszter. Bp. 1973. OOKDK, 11 p.

Az 1972-ben megjelent szakkönyvek jegyzéke.
Onkológia. Összeáll. Könczölné Gódné Eszter
Bp. 1973. OOKDK. 7 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek jegy-
zéke. Ortopédia. Összeáll. Könczölné Gódné
Eszter. Bp. 1973. OOKDK. 7 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek jegyzéke. Reumatológia. Összeáll. Könczölné Gődény Eszter. Bp. 1973. OOKDK. 4 p.

Székely Sándor: On the preparation of the Hungarian Health Act of 1876.
Orvostörténeti Közlemények, 1973, 59-84.p.

Székely Sándor: Futurológia vagy reális jövő?
Az Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 3-4, 438-448.p.

SZEPESI Zoltánné: Az oktatásról, a képzésről, az önképzésről és a kutatómunka atmoszférájáról.
Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 1, 31-36.

SZEPESI Zoltánné: Eredmények és gondok az orvosi könyvtári hálózatban.
Orvosi Könyvtáros, 1973, 13, 3-4, 230-232.

SZEPESINÉ BENDA Mária: Az orvosi könyvtári hálózat fejlődésének néhány kérdése.
Könyvtáros, 1973, 23, 8, 463-469.

SZEPESINÉ BENDA Mária: Tájékoztatási gyakorlatok a könyvtárosképzésben.
Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1973, 20, 5-6, 402-405.

SZEPESINÉ BENDA Mária: A továbbképzés egyik formája: referáló ülések szervezése.
Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1972, 19, 8-9, 683-685.

A szakirodalom iránti igények kutatása Magyarországon. Szakirodalmi szemle. Összeáll. Szepesiné Benda Mária. A KMK megbízásából készített kézirat. Bp. 1973. 35 p. 3t.

Az Egészségügyi Szervezési, Tervezési és Információs Központ felülvizsgálata. Az Információs és Dokumentációs Osztály vizsgálatáról. Jelentés és javaslatok. Az Egészségügyi Minisztérium megbízásából összeállított kézirat. Összeáll. Szepesiné Benda Mária. Bp. 1973. 10 p.

WALLESCHAUSEN Gyula - SZEPESI Zoltánné: Tapasztalatok a jugoszláviai könyvtárosegyesület szerb szekciójának munkájáról. A Műv. Minisztériumnak készített kézirat. Bp. 1973. 9 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek
jegyzéke. Belgyógyászat. Összeáll. OOKDK.
Könyvtári Osztály munkatársai. Bp.1973.
OOKDK. 20 p.

Az 1972-ben megjelent külföldi szakkönyvek
jegyzéke. Sebészet. Összeáll. OOKDK.
Könyvtári Osztály munkatársai. Bp.1973.
OOKDK. 10 p.

AZ OOKDK munkájának mutatószámai

	Tervszám	Tényszám
<u>Dokumentáció</u>		
1. Irodalomkutatási Bibli- ográfiaiák száma	650	655
2. Irodalomkutatási bibl. tételszáma	19.500	18.700
3. Irodalomkutatási bibl. másolatok száma	600	560
4. Fordítások darabszáma	700	598
5. Fordítások oldalszáma	8.000	6.589
6. Fordításmásolat szolgál- tatás /db/	2.500	1.530
7. Referátumkészítés magyar irodalomból	1.650	1.356
8. Referátumkészítés kül- földi irodalomból	3.700	3.480
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	28	28
10. Témafigyelést megrendelők száma	600	624
11. Témafigyelés megrendelések száma	1.500	1.664
12. Témafigyelésben adott re- ferátumok száma	3.360	3.364
13. Gyorstájékoztatásban fi- gyelt témák száma	64	64
14. Gyorstájékoztatást meg- rendelők száma	350	411
15. Gyorstájékoztatás meg- rendelések száma	1.200	1.422
16. Gyorstájékoztatásban adott adatok száma	16.800	17.300

Dokumentáció - Könyvtár

	Tervszám	Tényszám
17. Szóbeli tájékoztatások száma	1.800	1.417

Könyvtári osztály

18. Kölesönzők száma	400	573
19. Kölesönzött dokumentumok száma	3.600	1.152
20. Helyben olvasók száma	1.800	1.870
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	3.300	3.600
22. Fotó és gyorsmásolat megrendelések száma	1.200	1.452
23. Elkészített mikrofilm-kockák száma	9.000	7.286
24. Elkészített fotókópiák és gyorsmásolatok száma	35.000	39.138

Reprográfiai osztály

25. Sokszorosított oldal-szám	1.830.000	1.966.217
-------------------------------	-----------	-----------

Összintézet

26. Kiadványok félesége	18	16
27. Kiadványok példányszáma	10.000	9.143
28. Kiadványok oldalszáma	5.543	4.920

1973. évi kiadvány és egyéb kiadványok reprodukciós teljesítése

Sor- szám	Megnevezés	Évi megje- lenés	Évi példány- szám	Évi oldal- száma	Tényleges leltár A/4	Forma
1.	MOB 1972/3-7.	3	855	626	176.331	B/5
2.	MOB 1973/1-4.	4	1135	928	265.302	B/5
3.	MOB 1971 név-tárgymutató	1	103	194	19.982	B/5
4.	Gyógyászati 1972/3-4.	2	568	502	142.628	A/4
5.	Gyógyászati 1973/1-2.	1	292	414	120.888	A/4
6.	Tbc. 1972/4.	1	235	158	37.130	B/5
7.	Tbc. 1973/1-3.	3	642	616	133.430	B/5
8.	As Orv. Könyvtár 1973/1-4.	3	918	562	183.584	B/5
9.	Táj.külf. orv. könyv. 1972/4.	1	150	20	3.000	A/4
10.	Táj.külf. orv. könyv. 1973/1-3.	3	518	37	6.386	A/4
11.	Orv. Szókinostunk Psichológia-Neurol.	1	270	20	2.700	A/5
12.	Belgyógyászat	1	304	22	3.344	A/5
13.	Duplumjegyzék	22	3300	116	16.500	A/4
14.	Témafigyelő	12	3440	852	72.800	A/4
15.	Özvegyjékesítők	52		2080	115.740	A/4
16.	OKDK. 1974. kiadv. és szolg.	1	10020	20	100.200	A/5
17.	Borítólap	9	17101		29.963	A/3
18.	Tananyagok	5	627	248	36.080	B/5
19.	HMM 1971/II.	1	341	206	70.246	B/5
20.	HMM 1972/I-II.	2	734	254	186.436	B/5
21.	Külf. könyv. gyarap. jk. 1972.	10	1451	113	18.189	A/4
22.	Egyebek	43		197	79.710	
		181	43004	8185	1,820.569	
	8% beigazítás				145.648	
					1,966.217	

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Doku-
mentációs Központ

1974. évi munkaterv

1974-ben lényegében a 68.000 Ft beralap növekedéséből /egy fő létszám emelkedés + az évi béremelkedés/ és 54.000 Ft dologi kiadással engedélyezett összeggel növelt költségvetéssel gazdálkodunk. További bevétel növekedést terveztünk.

Súlyponti feladataink a következők:

- a hálózatban működő könyvtárak tájékoztató tevékenységének továbbfejlesztése,
- a szakirodalom beszerzésének szinten tartása,
- a szocialista országok orvostudományi információs rendszerének kialakításában való részvétel,
- megkezdjük a szocialista országok orvostudományi információs együttműködésének keretében a számítógépes adatfeldolgozás előkészületeit.

Az egyes munkaterületek célkitűzései és feladatai

1. Vezetés, igazgatás

1.1 Általában kéthetenként osztályvezetői értekezletet tartunk, amelyen megtárgyaljuk az OOKDK és az egyes osztályok munkáját, problémáit. Félévenként intézeti munkaértekez-

letet tartunk, amelyen a munkaterv alapján értékeljük a végzett munkát és megbeszéljük a további tennivalókat.

- 1.2 Az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanácsot szükség szerint összehívjuk az orvostudományi szakkönyvtárügy egyes problémáinak megvitatása céljából. Kidolgozzuk a Tanács új feladatait a szocialista országok közötti együttműködés elősegítésére.
- 1.3 Részt veszünk a szakterületünkön folyó nemzetközi tevékenységben /kapcsolatok ápolása, tanulmányutak, részvétel tanácskozáson, stb./.
- 1.4 Filmtárunkból díjtalanul kölcsönözzük az oktató filmeket.
- 1.5 Folyamatosan foglalkozunk a könyvtári hálózat káderproblémáival.
- 1.6 Szerkesztjük az Orvosi Hetilapban megjelenő Horus c. rovatot, amelyet szolgáltatásaink propagálására is felhasználunk.
- 1.7 Megemlékezünk az OOKDK 25 éves fennállásáról együttműködve az OMKDK Dokumentációs Igazgatóságával.

2. Hálózati és módszertani munka

2.1 Instruktor tevékenység

- a/ Az év folyamán kétszer meglátogatjuk az alközpontokat és szükség szerint az országos intézetek könyvtárait és a tagkönyvtárakat.
- b/ Elemezzük az 1973 végén befejeződött könyvtárak közötti verseny eredményeit, amelyeket az instruktori munkában is felhasználunk.
- c/ A gyűjtőköri együttműködés érdekében ajánló könyvjegyzékeket adunk ki az 1973-ban megjelent külföldi szakkönyvekről a 8 koordináló könyvtár szakterületéről, valamint a sebészet és a belgyógyászat irodalmából.

2.2 Képzés, továbbképzés

- a/ Lebonyolítjuk szaktanfolyamunk másodéves hallgatóinak félévi vizsgáit és a tanfolyam konferenciáit.
- b/ Elegendő jelentkező esetén szeptemberben új tanfolyamot indítunk.
- c/ Tájéraztekezetet rendezünk a debreceni Kenéz Könyvtár bevonásával.
- d/ Megjelentetjük az Orvosi Könyvtáros négy számát.

e/ Három továbbképző füzetet adunk ki a terminológia tárgyköréből:

- Aneszteziológia és intenzív terápia
- Klinikai onkológia
- Viroológia

f/ Az intézet munkatársai számára hat referáló ülést tartunk a munkatársak bevonásával.

g/ Részt veszünk a különféle könyvtárügyi szervek ülésein és konferenciáin.

h/ Négy továbbképző értekezletet tartunk a hálózatban működő könyvtárosok számára, az egyiket egy vidéki könyvtárban rendezett tapasztalatcsere keretében.

2.3 Nyilvántartások

a/ Folyamatosan szerkesztjük külföldi könyv- és folyóirat-katalógusunkat. A könyv KC bejelentések másodpéldányait szakozva átadjuk az OSZK gyarapodásjegyzéke számára. Előkészítjük folyóirat KC-nket egy új lelőhely-jegyzék szerkesztéséhez.

b/ Folyamatosan vezetjük törzslapjainkat és lyukkártyás nyilvántartásunkat.

c/ A folyóirat KC törzslapjaira rávezetjük az 1974. évi hálózati folyóirat rendelkezéseket. Az OOKDK és a SOTE Központi Könyvtárának csere-folyóiratait is bedolgozzuk a folyóirat KC-be.

2.4 Egyéb munkák

- a/ Felülbíráljuk a hálózati könyvtárak statisztikai lapjait és összesítő jegyzékekkel megküldjük a Miv.Min. statisztikai osztályának.
- b/ Folyamatosan propagáljuk kiadványainkat és szolgáltatásainkat.
- c/ Előkészítjük a szocialista országok orvostudományi információs munkájában való együttműködéshez szükséges felméréseket és igénykutatásokat.
- d/ Megkezdjük a szocialista országok informatikai együttműködéséhez szükséges nemzetközi információs alrendszer kialakítását.
- e/ Folyamatosan végezzük a szocialista országok informatikai együttműködéséből adódó munkát.

3. A könyvtár munkája

- 3.1 Az állomány gyarapítását, a feldolgozást és nyilvántartásokat a kialakult módon folyamatosan végezzük.
- 3.2 A könyvkölcsönzés az eddigi gyakorlat szerint működik. Folyóiratokat csak kivételesen, a hét végére 1-2 napra kölcsönzünk. A bekötött évfolyamokból gyorsmásolatot készítünk kölcsönzés helyett.
- 3.3 A dokumentációs osztállyal együtt látjuk el a referensz szolgálatot.

- 3.4 Az intézet belső munkájához folyamatosan rendelkezésre bocsátjuk a szükséges folyóiratokat és könyveket.
- 3.5 Folyamatosan működtetjük tartalomjegyzék sokszorosító szolgálatunkat.
- 3.6 Folyamatosan végezzük egyéb gyorsmásolat megrendelések elkészítését és postázását, nyilvántartását.
- 3.7 Az év folyamán 400 kötet folyóiratot kötöttünk be.
- 3.8 A fotószolgálat előírányzott tervszámai:
Fotó és gyorsmásolat megrendelések száma: 1400
Elkészített mikrofilmkockák száma: 8000
Fotókópiák és gyorsmásolatok száma: 39000
- 3.9 A hálózatból bérkező főléspéldány-jegyzékeket sokszorosítás után körözzük a hálózatban. Elintézzük a visszamaradt anyag értékesítését és beszerezzük a selejtezési engedélyeket. Saját főléspéldányainkból jegyzékeket készítünk, amelyekkel hasonló módon járunk el.
- 3.10 Folyamatosan végezzük az OSZK-ban a kötelepéldány válogatást és az ebből eredő főléspéldányokat elosztjuk a hálózatban.
- 3.11 Az év folyamán négyszer kiadjuk a "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" című ajánló bibliográfiát.

- 3.12 Új könyvbeszerzéseinkről havonta összeállítást készítünk és rendszeresen megküldjük szolgáltatásaink előfizetőinek.
- 3.13 Az év folyamán kivonjuk állományukból az elavult, elrongálódott könyveket.
- 3.14 Folyamatosan vezetjük az előírt nyilvántartásokat, statisztikákat és elkészítjük a jelentéseket.

4. A dokumentációs munka

4.1 Kiadványok

- a/ Megszerkesztjük a Hungarian Medical Bibliography 1973. évf. két kötetét. Az első kötet kézirata elkészül ápr. 15-re, a második kötet szept. 15-re.
- b/ Elkészítjük a TBC Referáló Szemle 1974. 1-4. számát.
- c/ Elkészítjük a Gyógyszerészeti és Gyógy-szerterápiás Dokumentációs Szemle 11. évfolyamának kéziratát.

4.2 Tájékoztatás

- a/ A Témafigyelő Szolgálat keretében egy új témát indítunk: "Gyógyszerészeti és gyógyszerügyi szervezés" címmel.
- A témafigyelésben figyelt témák száma 29
- A megrendelők száma 670
- A megrendelések száma 1710
- Az adott referátumok száma 3480

- b/ Fordító szolgálatunk keretében másolatrendelés céljára 380 közleményt fordítottunk le 3800 oldal terjedelemben. Megrendelők számára 220 fordítást vállaltunk 3000 oldal terjedelemben. Nagyobb terjedelmű munkák fordítását - anyagi lehetőségek hiányában - nem vállaljuk, de elősegítjük más intézmény keretében való lefordításukat. Fordítás-másolatok rendelésének elősegítésére a fordítások bibliográfiáját rendszeresen publikáljuk a "Gyógyszereink" c. folyóiratban, továbbá sokszorosított katalógus cédulán megküldjük fordításaink címleírását szolgáltatásaink előfizetőinek.
- c/ A Medicinszkij Referativnűj Zsurnal részére referáljuk a hazai szakirodalom válogatott közleményeit. Az év folyamán 550 referátumot készítünk.
- d/ Az év folyamán 650 irodalomkutatási /téma/ bibliográfiát készítünk. E bibliográfiák címjegyzékét publikáljuk másolatok rendelésének lehetővé tétele céljából.
- e/ A szóbeli tájékoztatást a könyvtárral együtt végezzük.
- f/ Egyéni igények kielégítésére tömörítvényeket készítünk. A tervezett mennyiség 150.

5. Bibliográfiai munka

5.1 Folyamatosan megszerkesztjük a Magyar Orvosi Bibliográfia köteteit. A kéziratok elkészítésének határidői:

1973. évf. 5.sz. január 31..

6.sz. március 15.

kumulált indexek: május 30.

1974. évf. 1.sz. március 30.

2.sz. május 15.

3.sz. július 6.

4.sz. augusztus 31.

5.sz. október 26..

6.sz. december 21.

5.2 A Gyorstájékoztató Szolgálat keretében 20 új témát hirdetünk meg. A becslés szerinti megrendelés-lemondásokat is figyelembe véve a tervszámok alakulása:

a figyelt témák száma: 68

megrendelők száma: 400

megrendelések száma: 1.350

adatok száma: 18.200

A Gyorstájékoztató hetenként jelenik meg.

6. Reprográfiai munka

6.1 A mellékelt táblázat szerint végezzük intézeti kiadványaink előállítását /gépelés, sokszorosítás, kötés/. Gondoskodunk a Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzéséről, valamint a kötelespéldányok leadásáról az OSZK számára.

- 6.2 A kötészet teljes kapacitással megkezdi munkáját az 1973 végén szállított automata vágógép munkába állításával.
- 6.3 Végezzük kiadványaink postázását a megrendelők számára.
- 6.4 Ellátjuk az állományukban lévő tudományos és oktató filmek kölcsönzését.
- 6.5 Végezzük az egyéb sokszorosítási munkákat és vezetjük a szükséges nyilvántartásokat és elszámolásokat.

7. A gazdasági munka

Gazdasági részlegünk elkészíti a költségvetést az osztályok igényei és tervei alapján, majd gondoskodik a költségvetés végrehajtásáról és beszámolót készít a költségvetés teljesítéséről.

8. Az OOKDK személyzete, képzés, továbbképzés

Az OOKDK létszáma 1974-ben 34.5 fő. A dolgozók közül esti egyetemre jár 2 fő, ideológiai továbbképzésben részesül 15 fő, könyvtáros tanfolyamra jár 3 fő, középiskolába jár 1 fő, propagandistaként működik 3 fő.

9. Tudományos és oktató tevékenység

Dr Székely Sándor szerkeszti az Orvosi Hetilap "Horus" rovatát, orvostörténeti munkásságot végez.

Szepesiné dr Benda Mária szerkeszti "Az Orvosi Könyvtáros" c. folyóiratot.

Dr Pollák Zsuzsanna részt vesz a OMKDK kiadásában megjelenő "Nemzetközi Szervezetek Anyagából" c. kiadvány munkáiban.

Dr Jantsits Gabriella orvostörténeti munkásságot végez.

A könyvtárosképző tanfolyamon oktatóként közreműködik: Ipolyi Keller Tamásné, Jantsits Gabriella, Kominka László, Pollák Zsuzsanna, Szepesi Zoltánné és Szilágyi Vilmosné.

Az OOKDK munkájának mutatószámai

	1973 tényszám	1974 tervszám
<u>Dokumentáció</u>		
1. Irodalomkutatási bibli- ográfiák száma	655	650
2. Irodalomkutatási bibl. tételszáma	18.700	19.000
3. Irodalomkutatási bibl. másolatok száma	560	560
4. Fordítások darabszáma	598	600
5. Fordítások oldalszáma	6.589	6.800
6. Fordításmásolat szol- gáltatás /db/	1.530	1.600
7. Referátumkészítés ma- gyar irodalomból	1.356	1.450
8. Referátumkészítés kül- földi irodalomból	3.480	3.480
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	28	29
10. Témafigyelést megrende- lők száma	624	670
11. Témafigyelés megrende- lések száma	1.664	1.710
12. Témafigyelésben adott referátumok száma	3.364	3.480
13. Gyorstájékoztatásban figyelt témák száma	64	68
14. Gyorstájékoztatást meg- rendelők száma	411	400
15. Gyorstájékoztatás meg- rendelések száma	1.422	1.350
16. Gyorstájékoztatásban adott adatok száma	17.300	18.200

Dokumentáció - Könyvtár

	1973 tényszám	1974 tervszám
--	------------------	------------------

17. Szóbeli tájékoztatások száma	1.417	1.350
----------------------------------	-------	-------

Könyvtári osztály

18. Kölsönzók száma	573	600
19. Kölsönzött dokumen- tumok száma	1.152	1.200
20. Helyben olvasók száma	1.870	1.850
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	3.600	3.500
22. Fotó és gyorsmásolat megrendelések száma	1.452	1.400
23. Elkészített mikrofilm- kockák száma	7.286	8.000
24. Elkészített fotókóp. és gyorsmásolat száma	39.138	39.000

Reprográfiai osztály

25. Sokszorosított oldal- szám	1.966.217	1.732.000
-----------------------------------	-----------	-----------

Összintézet

26. Kiadványok félesége	16	15
27. Kiadványok példányszáma	9.143	8.100
28. Kiadványok oldalszáma	4.920	4.200

1974. évi kiadvány és egyéb szolgáltatás reprográfiai terve

Sor- szám	Megnevezés	pld. sz.	Megj. évf.	Évi pld. sz.	1 pld. eld. száma	Évi oldal száma	Nyomás száma	Forma
1.	MOB 1973/5-7.	300	3	900	200	600	180.000	B/5
2.	MOB 1974/1-4.	300	4	1200	200	800	240.000	B/5
3.	Gyógyyszerészet 1973/4.	300	1	300	250	250	75.000	A/4
4.	Gyógyyszerészet 1974/1-3.	300	3	900	250	750	225.000	A/4
5.	Tbo. 1973/4.	210	1	210	200	200	42.000	B/5
6.	Tbo. 1974/1-3	210	3	630	200	600	126.000	B/5
7.	Orv.Könyvtáras 1974/1-4.	350	4	1400	150	600	210.000	B/5
8.	Táj.külf.könyvekről 1974/1-4.	170	4	680	20	80	13.600	A/4
9.	Orvostud.táj.szerkesztőjei II.	200	1	200	100	100	20.000	A/5
10.	Orv.Szókincsünk Aneszt. és int.	300	1	300	20	20	6.000	A/5
11.	- " - Klinikai Onkol.	300	1	300	20	20	6.000	A/5
12.	- " - Virologia	300	1	300	20	20	6.000	A/5
13.	Témafigyelő	2200	12		2.5	30	66.000	A/4
14.	Gyógytájékoztató	1700	52		1	52	100.000	A/4
15.	Duplumjegyzék	600	1	600	40	40	24.000	A/4
16.	Előfiz.felhívás 1975.	10000	1	10000	12	12	120.000	A/5
17.	Kérdőív	10000	1	10000	4	4	40.000	A/4
18.	Egyéb soksz.	1300				400	120.000	A/4
19.	Borítólapp						28.000	A/3
		94		27920		4578	1.647.600	
Áthuzódó								
20.	Gyógyyszerészet 1973/3.	300	1	300	250	250	75.000	A/4
21.	Táj.külf.orv.könyv.1973/4.	170	1	170	20	20	3.400	A/4
22.	Orv.Szókincsünk: Genetika 5.	300	1	300	20	20	6.000	A/5
		97		28690		4868	1.732.000	

PETŐFI IDÉZET EGY NÉMET ORVOS SIREMLÉKÉN

Irtá: Dr. R. Harkó Viola

Petőfi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából szeretnék megemlékezni egy kevésbé ismert orvostörténeti epizódról, amely igazolja a költő művészetének sokrétű, messzeágató hatását. A történet Hans Much német orvostudóssal kapcsolatos /szül.: 1880. március 24. - megh.: 1932. november 28./, akinek halála előtt az volt a kívánsága, hogy sírkövére egy Petőfi idézetet véssenek.

Hans Much halála alkalmából A. A. Friedländer professzor /Freiburg/, a tudós jóbarátja, megemlékezését közölte a Münchener Medizinische Wochenschrift /80. Jg., 1933., 23-25.p./. Ő is említi, hogy Much kívánsága volt a magyar versidézet bevésése sírkövébe, amely német fordításban így hangzott:

„Ich will nicht jämmerlich verfaulen,
Im Sumpfe, gleich dem Weidestamme,
Verbrennen will ich, wie die Eiche
In Gottgesandter Blitzesflamme.”

Nyilvánvalóan Petőfi "Tűz" c. költeményének /pest, 1847/ kezdő, ill. záró sorairól van szó:

„Nem akarok elrothadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában.”

Much halála előtt hosszabb ideig betegeskedett. A hideg, komor hegyekkel körülvett Zermatt nem kedvezett egészségének. Barátai hiába javasoltak számára hosszabb pihenést jobb klímájú vidéken, Much maradt. Lelkiállapota egyre borongósabbá vált, a közeli halál megsejtése beárnyékolta életét; elfáradt, belső élete átalakult; addigi színes tervei, szerteágazó törekvései a távolba tűntek. Ilyen lelkiállapotban kerülhettek kezébe Petőfi versei, s így választhatta ki a német tudós halálvágyával tökéletesen harmonizáló verssorokat, melyek Petőfi lelkivilágára is jellemző fényt vetettek: tiltakozás a lassu elmulás ellen. Ezek a sorok ihlették Muchot arra az elhatározásra, hogy e versszakasz sírkövére kerüljön, hirdelve, hogy boldog az, akit így ér az elmulás.

A magyar költő és a magyar irodalom számára nagy elismerést jelent Much választása, mivel ő maga is tehetséges költő és irodalmár volt. Halálvágyának ő maga is kifejezést adott. Elég, ha idézzünk "Gottheit" c. verséből:

„Genug gehasst, genug gehastet;
Genug gerast, genug gerastet;
Genug vom Werktag und vom Pflug;
Genug!

Was will das Grau der Dämmerungen?
Ist wo ein wilder Schrei verklungen?
Es ankert wie ein goldner Reim;
Komm heim!"

Sajátjáénál többre értékelte Petőfi költészetét, s halálvágyának kifejezésére méltóbbnak találta az ő sorait.

Nemcsak e versválasztása miatt, hanem kivételes egyénisége és tehetsége, nem mindennapi életútja miatt érdemes - ha vázlatosan is - Hans Much életéről, tevékenységéről szólnunk.

Much hazájából elűzött, osztrák családból származott. A német határvidékre települtek. Apja többféle tehetséggel megáldott lelkész volt, aki bár Berlinben is kaphatott volna állást, élete végéig falusi pap maradt. Much édesanyját még kisgyerekkorában elvesztette. Mindig szívesen emlékezett vissza az otthon finom szellemi atmoszférájára, puritán egyszerűségére, a környező vad, romantikus természetre. Már mint gimnazista verseket, drámákat írt, és többet olvasott, mint tanult. Ideáljai az akarat emberei voltak. Az érettségi idején főszerepet játszott egy műkedvelő színházi előadáson. Kedvenc tárgyai a német irodalom, történelem és matematika voltak.

Eredetileg jogot akart tanulni, de ehhez nem voltak meg az anyagi lehetőségei. Medikus lett; a marburgi, kieli, berlini és würzburgi egyetemeken tanult. Kitűnő eredménnyel végzett 1903-ban. Tudományos pályáját Behringnél kezdte, pályáján szépen haladt. Huszonkilenc éves korában kutatóintézet vezetője, harmincnégy évesen professzori címet kap, harminckilenc éves korában egyetemi tanár. Házas-élete is boldog volt; egy kislánya született,

Élete döntő lépése lett a Behring Intézetbe kerülése. Behring személye és gondolatvilága, kutatási érdeklődése Much figyelmét a tuberkulózis-kutatás és az immunitás problémái tanulmányozása felé terelte. Az a kérdés izgatta leginkább, hogy a nyilvánvalóan tbc-s megbetegedéseknél miért nem lehet mindig kimutatni a gümös bacilust. Kutatásainak eredménye lett a róla elnevezett Much-granulák felfedezése és a nagy mű: A kórtani biológia /Die pathologische Biologie/, amely 5 kiadásban jelent meg, utoljára 1922-ben. Behring lelkesedéssel vette tudomásul a granulákról szóló tant, de nyilvánosságra való hozatalát megtiltotta. Mikor ez mégis megtörtént, szakítás következett be a két tudós között, s Much Hamburgba ment, az ottani szerológiai intézet vezetője lett. A világháború alatt törzsorvos volt, majd annak befejezése után sokat utazott külföldre, tudományos meghívások révén; ismét eljutott Keletre is. Különösen sikeresnek tartotta törökországi felolvasó körutját. Ezek az utak sokféle hatást tettek Muchra, amint a továbbiakból kitűnik.

Visszatérve tudományos pályájára, meg kell emlékeznünk nagy szakirodalmi munkásságáról, 130 közleményt írt. Öt kiadást ért meg a gyermektuberkulózisról írt könyve. Az immunitástan, ingerterápia, bakteriológia, biológia, homoeopathia voltak fő érdeklődési területei. Behatóan foglalkozott a Hodgkin-kórral, melyet kapcsolatba hozott a tuberkulózissal. "Hippokrates, der Grosse" c. munkáját minden orvosnak el kellene olvasnia. Könyvét egy Hippokrateshez

írt Demokritos levélből vett idézettel zárja: "Irigység és hálátlanság csökkentik nagyságodat: a betegek gyógyulásukat az isteneknek vagy a szerencsének tulajdonítják . . ." Ötvenedik születésnapján úgy nyilatkozott róla, hogy mint kutató tudós a legnagyobbak közé tartozik.

Szinte csodálatos, hogy ilyen orvosi tevékenység mellett mit alkotott hivatásától távoleső szakterületeken is. Építészettörténeti munkái alapján, melyekben főleg a német gótikával foglalkozott /Norddeutsche Backsteingotik: 7 kiadás; Norddeutsche gotische Plastik: 6 kiadás; Vom Sinne der Gotik: 20 kiadás/, Fritz Höger építész azt a véleményt vonta le, hogy Much volt az, aki felfedezte és bizonyította, hogy a gótika alkotta a legnagyobbat a német építészetben.

Költeményein kívül egy nagy regényt is írt, "Meister Ekkehart" címmel. "Was ist das Leben?" c. könyvében, melyet Max Nassauernek ajánlott, kifejtette, hogy az élet munka és harc, Isten létét tagadta. Világnézetét befolyásolta a keleti filozófiával és egzotikus vallásokkal való foglalkozása.

Utolsó munkái növénytani tanulmányok voltak. Nagy kára az emberiségnek, a tudománynak, családjának, hogy ilyen korán eltávozott. Sérülékeny volt testileg-lelkileg; szenvedő, önmagát marcangoló alkat, de hogy valójában milyen volt, senki sem tudta. Legtöbbet talán elárul róla az a pár soros Petőfi vers, melyet sírkövére vésve az utókornak üzenetül hagyott.

A BELGYÓGYÁSZATI RÁKKEZELÉS KORSZERŰ ESZKÖZEIRŐL

Az átlagos emberi élettartam meghosszabodása, és a rákkeltő anyagok környezeti kockázatának növekedése irányította a kutatók figyelmét a rák gyógyszeres kezelésének fejlesztésére, a gyakorló szakembert pedig a rosszindulatú daganatoknak a hálálói statisztikában betöltött előkelő helye fordította e probléma felé.

Az irracionális kemoterápiás próbálkozások története a rák terápiájában még a sebészi kísérleteknél is messzebbre nyúlik. Az egyiptomi papiruszok egyike i. e. 1500 körül tesz elsőként említést az arzén alkalmazásáról daganatok gyógyítására. Ezt az anyagot különböző vegyületeinek formájában a XX. század közepéig használták a rák terápiájában.

A középkori orvosok és sarlatánok nagy fantáziával alkalmaztak igen változatos belgyógyászati gyógymódokat a rák kezelésére, amelyek közül a pókból, macerált rovarokból és viperafejből készített kivonatokat, főzeteket és forrázatokat érdemes példaként említeni.

A XX. században sem szűntek meg teljesen az irracionális kemoterápiás kísérletek. Ezek között egymásnak ellentmondó étrendi előírások, pl. a cukor, paradicsom, spenót eltávolítása, vagy a lenolajjal kevert csalsaláta, petróleum kapszulák nyelésése, a fagyöngy kivonat befecskendezése, céklalé itatása szerepelnek.

A rosszindulatu daganatok kóreredetét napjainkig sem sikerült felderíteni, ez indokolja a terápiás kísérletek sokféleségét,

A racionális kemoterápia alapját tapasztalat képezte. 1944-ben egy légítámadás után, Olaszország egyik kikötőjében elsüllyedt egy hadihajó, amelynek fedélzetén nagymennyiségű mustárgáz volt. A vízből kimentett matrózok vizsgálatakor feltűnt a tábori orvosoknak, hogy a fehérvérsejtek és vérlemezkék száma néhány napon belül fenyegetően csökkent. A katonák egy része súlyos fertőzések következtében elpusztult, de voltak, akik túléltek a súlyos csontvelőkárosodást. A katon orvosok jogosan magyarázták a csontvelőkárosodást a mustárgáz hatásával, és ez vezette a hematológusokat ahhoz a gondolathoz, hogy az első világháboruban harci gázként alkalmazott Yperitet a leukémia terápiájában alkalmazni megkíséreljék. A mustárnitrogén származékokkal a leukémia befolyásolásában szerzett első kedvező tapasztalatok - 27 évvel ezelőtt - a racionális rák kemoterápia kezdetét jelentették. Azóta a korábbi lokális beavatkozások, műtétek, sugárkezelés mellett, megnyílt a citosztatikumok felfedezésének az útja,

Nemcsak a farmakológiai kutatás eszközeinek és módszereinek fejlődése, hanem a sejtkinetikai folyamatok dinamikájának alaposabb megismerése is gyorsította a belgyógyászati rákkezelés fejlődését.

A hatásos terapia elveinek megismeréséhez nélkülözhetetlen néhány sejtkinetikai alapfogalom ismerete. Valamennyi élő sejtnek a gerincesek szervezetében

legalább kétféle funkciója van, egyik az „individuális”, vagy belső, a másik a „szociális” vagy külső funkció. A belső funkció az érett parenchyma sejtekben az anyagcsere folyamatból, az energiaháztartás fenntartásából és a szervre jellemző szintetizáló biokémiai funkciókból tevődik össze, amilyenre példa a vérfesték szintézise, vagy a hormontermelés, továbbá a parenchyma sejtek regenerálódása és pótlása.

A külső, vagy „szociális” funkció a különféle szövettípusok sejtjeinek biológiai összhangját, a szimbiózist biztosító folyamatok összességét jelenti.

A morfológiai vizsgálati módszerek jelen eszközeivel tisztázták a kutatók, hogy a különféle, a sejtosztódást gátló gyógyszerek, citosztatikumok a sejt osztódásának különféle stádiumaiban fejtik ki hatásukat és, hogy az élő szövet sejtjei és a tumorsejtek szaporodáskinetikája és ezzel együtt citosztatikus befolyásolhatósága nem azonos.

A sejtosztódás folyamata több stádiumból áll, az előző osztódásból származó leánysejtek először a citoplazma-növekedési perióduson esnek át, méretük növekszik és összetételük gazdagodik. Ezt a kezdeti periódust G_1^* stádiumnak nevezzük. Ebben az időszakban történik a ribonukleinsavak rendkívül gyors képzése és polimerizálódása, ami számos új molekula, különösen új fehérje felépítését teszi lehetővé. A legtöbb szövet sejtjei csak ezt a stádiumot érik meg. Az e stádiumban megmaradó sejtek többsége sem osztódni, sem korábbi

$$G_1^* \rightarrow G_2 = \text{gap} = \text{fázis}$$

fejlődési stádiumba visszaesni: ős-sejtté, vagy törzs-sejtté válni nem képes.

A sejtek egy kisebb csoportja csekély mértékben differenciálódik, megtartja azt a képességét, hogy az ún. replikatív ingerekre osztódással reagáljon. Ezeket a sejteket törzs-, vagy ős-sejteknek ill. éretlen G_1 sejteknek nevezzük. Megfelelő intenzitású inger hatására ezek a sejtek új DNS-t kezdenek szintetizálni. Ezt a stádiumot késői G_1 stádiumnak nevezzük. A sejt fejlődésének első kinetikai periódusa sejttípusonként igen változatos, néhány óra vagy sok év is lehet.

Ezután a sejt az S^{**} stádiumba jut. Ennek során erőteljes DNS ujraképződés megy végbe. A sejt mag purin és pirimidin bázisai felépülnek és nukleotidokat alkotnak. Ezekhez kapcsolódnak az újonnan felépült DNS láncok: kialakul a kettős sejt-helix.

Az S stádium után rövid metabolikus konszolidációs időszak következhetik be a sejtben, ez a G_2 stádium. Ilyenkor a plazmafehérjék az érett sejtre jellemző végső alakjukat veszik fel, mintegy begyakorolják végleges funkciójukat.

Ezután következik a mitosis, az érett sejt kettéosztódása. A legtöbb sejtféleségnél a szöveti hovatartozásra való tekintet nélkül kb 1 óra a mitosis időtartama.

A tumorgátló szereket csoportosítani lehet aszerint, hogy a sejt fejlődés-kinetikai ciklusának mely idő-

S^{**} = szintézis

szakában hatnak, továbbá kémiai szerkezetük is képezheti a csoportosítás alapját a biokémiai hatásmód mellett.

Az alkiláló anyagok a korszerű rák-gyógyszerek legrégebbi csoportját alkotják, ilyen volt a mustárnitrogén is. Mai legfontosabb képviselőjük a ciklofoszfamid. Ez a gyógyszer-csoport a sejtosztódási ciklus csaknem valamennyi fázisát gátolja, akár csak az ionizáló sugarak. Ezért szinonim elnevezésük radiomimetikum.

Az antimetabolitok, amint az a nevükből is kitűnik, anyagcsere antagonizmus révén hatnak. Farber nevéhez fűződik az az alapvető felfedezés, hogy a lymphatikus leukaemiában szenvedő gyermekeknél nagy dózisu folsav adagolás hatására váratlan rosszabbodás következik be. A folsav megvonása ill. a folsav anyagcsere enzimjeinek gátlása pedig feltehetően kedvező hatású. Ennek alapján a folsav molekula csekély szerkezeti változtatásával előállították e hatástani csoport legjellemzőbb képviselőjét, az aminopterint, ami kompetitív antagonizmus révén a folsav redukáz enzim-működést felfüggeszti: gátolja a folsav redukcióját tetrahidrofolsavvá. E gátló hatás eredményeként bizonyos tumorsejtek növekedését megakadályozza.

Az alkiláló anyagoktól eltérően nem a sejtosztódás minden fázisában, hanem csak az S stádiumban fejtik ki hatásukat. A sejtmag felépítéséhez nélkülözhetetlen RNS szintézisét akadályozzák. "Hamis barát" módjára a szerkezeti hasonlóságuk alapján nélkülözhetetlen aminosavak helyett épülnek be a tumorsejt magvába, és annak elhalálását okozzák.

A növényi eredetű hatóanyagok szisztematikus vizsgálata során egyebek között a trópusi örökzöld, a *Vinca rosea* egyik alkaloidjáról tűnt ki, hogy csontvelő-gátló hatásúak. E megfigyelés alapján a vérképzőrendszer és a nyirok-rendszer tumorainak befolyásolására alkalmazzák. A sejtosztódási ciklus stádiumai közül a mitózisban fejt ki hatását és minthogy a mitózis egyik morfológiai részjelensége az orsóképződés, a vinca alkaloidok egyik szinonim elnevezése: orsóméreg.

A streptomycetes tenyészetekből újabban izolált néhány antibiotikumról kitűnt, hogy citosztatikus hatásúak. A klinikai rákterápiában elsősorban leukaemia és nyirokcsomó daganatok kezelésére válnak be. Jellemző képviselőjük az adriamycin. Hatásmódjuk a sejthártya fehérjéinek és a DNS szintézis kezdeti fázisának gátlása a G_1 stádiumban.

Sajátos helyet foglalnak el a tumorgátló szerek csoportjában a hormonok. Közülük a sexual hormonok szolgáltatnak hasznos példát. Hatásmechanizmusuk a citosztatikumokétól eltérő: nem ölik meg a tumorsejteket, ezt bizonyítja lassu hatásuk és az a tény is, hogy alkalmazásukkor a sejtek bomlásából származó anyagcse-re intermedierek által kiváltott nem specifikus toxicitási tünetek sem észlelhetők. A G_1 stádiumból a késői G_1 stádiumba való átmenetet késleltetik, ill. megakadályozzák; felfüggesztik a tumor-sejt osztódóképességét, elősegítik a citoplazma differenciálódását. Hatásmechanizmusuk még nem bizonyított, de e munkahipotézist alátámasztja az a megfigyelés is, hogy a szubsztitúciós hormonterápiában

hatásos sexual hormonoknak 10-100-szorosát adagolják tumorgátlás céljára, és ez az adag sem pusztítja el az illető hormon iránt érzékeny normál sejteket sem. A másik indirekt bizonyították, hogy az előbb felsorolt citosztatikumok és a hormonok között kereszt-rezisztencia nincs, és a klinikai tapasztalat szerint a hormon-érzékeny ráksejtek zsugorodnak vagy elhalnak.

Az enzinterápia farmakológiai alapját részint az a megfigyelés képezte, hogy a tumor szövetből egyes, a fiziológiás sejtfunkcióhoz szükséges enzimek hiányoznak, - terápiás lehetőséget kínál tehát az enzimpótlás. - Azt is megfigyelték, hogy egyes enzimek hiánya az egészséges szövetet daganatos szövétté alakítja át és viszont, Erre példa a xantinoxidáz alkalmazása egerek kísérleti emlőrákjában. Ez az enzim a purinok katabolizmusának fontos katalizátora, hiánya nagymennyiségű purin-halmozódással jár. Kontrolláltan, fokozott DNS szintézist okoz, aminek következménye daganatos sejt-szaporulat.

Az élő kórokozók és a rák kapcsolatát sem bizonyítani, sem kizárni nem sikerült mindeddig. Számos, az élő kórokozókra ható szert vizsgáltak tumorgátló hatás szempontjából. Közülük számos bizonyult egyes tumor-típusokban hatásosnak.

Jellemző példa az antimalarikumként régóta használatos mepacrin, amely tumoros folyadékgyülem befolyásolására válik be elsősorban, mitosis-gátló.

Egyes, csekély humán patogenitású vírusokat is megkíséreltek tumor-gátlóként alkalmazni. Ezek közül a

vaccinia és herpes virus érdemel említést, de ezek klinikai alkalmazása nem terjedt el,

Egyes malignus tumorok és haemoblastosisok viruseredetét is feltételezik, és befolyásolásukra vírusztatikumokkal is próbálkoznak,

A tumor immunológia az onkológiának aránylag új ága. Az immunszuppresszívumok tumor-gátlóként történő alkalmazásának példájaként szolgáljon az azatioprin. Nem érdektelen az a megfigyelés sem, hogy BCG vaccina adagolásával heveny lymphatikus leukae-miában a remisszió időtartamát sikerült meghosszabbítani,

A szintetikus és a biológiai makromolekuláris polimerek állatkísérletben S fázis gátló hatást fejtenek ki. Közülük a heparin és a pirankopolimerek érdemel-nek említést,

A klinikai rákterápia stratégiáját a gyógyszeres terápia eszközeinek kombinációja jelenti,

Sajnálatos, hogy a tumor-gátló szerek hatása az esetek jelentős részében nem eléggé szelektív, és ez az ép szövetekre kifejtett citotoxikus hatás miatt a gyógy-szeres terápia időtartamának és eredményének egyaránt korlátokat szab,

A klinikumban hatásos módszernek bizonyult a legújabb sejtkinetikai ismeretek alapján a kombinációs kemoterápia, ami az utóbbi években széles körben el-terjedt és a remisszió kilátását, valamint időtartamát és az ezek által meghatározott túlélési időt akut gyermek-kori leukaemiában és disszeminált felnőttkori Hodgkin-kórban számottevően javította. Valódi kuratív hatást biz-

tosít a modern tumor kemoterápia a nők chorlocarcinómájában, valamint a Burkitt-féle lymphomában. A szolid tumorok nagy csoportjában néhány év óta legalább a remisszió kilátásait sikerült javítani metasztatizáló emlőcarcinomában, disszeminált petefészekrákban és kisbél-tes hörgőrákban.

Irodalom:

1. Greenwald, E. S.: Cancer chemotherapy I.
/Ass. Phys. Dept. of Oncol. Montefiore Hosp. and
Med. Center/
New York State J. Med. 1972, Oct. 2541-2556.
2. Greenwald, E. S.: Cancer chemotherapy II.
/New Rochelle, New York/838 Pelhamdale Ave. /
New York State J. Med. 1972, Nov. 2641-2654.
3. Drug therapy of cancer. Brulé, G., Echardt, S. J.,
Hall, T. C., Winkler, A.
World Health Organization, 1973. Genève. 163 p.
4. Modern Treatment, 1972, 9, 2, 185-375.
5. Mueller, C. G.: Biochemical events in the animal cell
cycle.
Fred. Proc. 1969, 28, 1780-1783.

Gallyas Gabriella

Összehasonlítás az orvosi és műszaki
szakkönyvtár olvasói között

Rövid ideig dolgoztam orvostudományi könyvtárban. Valamivel hosszabb ideig egy kórház belgyógyászati osztályán, mint segédápolónő, és két évig egy vállalat műszaki könyvtárában.

Nem önéletrajzot szeretnék most írni, csak megpróbálom magam számára is megmagyarázni, hogy miért választottam témául az ápolónők szakirodalmi tájékoztatói igényét.

Az orvosi könyvtárban még csak azt vettem észre, hogy az olvasók kivétel nélkül orvosok. Kórházban a nővérek között azt, hogy nem is igen tudnak arról, hogy van orvosi könyvtár.

Ezek a dolgok egészen addig nem késztettek gondolkodásra, amíg nem lettem egy műszaki könyvtár dolgozója. A műszaki könyvtárban képzettségre való tekintet nélkül találkoztam: mérnökökkel, technikusokkal, adminisztrátorokkal, szakmunkásokkal, és elvértve, de előfordultak targoncások is az "udvari partiból".

Miért?

Miért ennyire különböző a két szakkönyvtár olvasóinak összetétele? Miért van az, hogy hasonlóan középszinten képzett műszaki és egészségügyi dolgo-

zóknak annyira különböző a szakirodalmi tájékozási igénye? Igaz-e egyáltalán ez a nagy különbség, vagy felszínes, elhamarkodott megállapítás csak?

Az üzem és műszaki könyvtára

A bevezetőben elmondottak megállapítására felméréseket végeztem mind műszaki mind egészségügyi területen. A felmérések alapjául szolgáló kérdőívben a foglalkozás és az iskolai végzettség volt a kategóriába sorolás alapja. Az általános művelődési igény szintmérője a szakszervezeti ill. a közművelődési könyvtár látogatásra vonatkozó kérdés. A kérdés-csoport második része a szakkönyvtár látogatásával ill. a szakirodalmi tájékozási igénnyel foglalkozik.

A műszaki területen dolgozók közötti felmérés a Mechanikai Művekben történt. A gyár ismertetéseként az ott dolgozók körülményeiről annyit szeretnék elmondani, hogy Budapest és Törökbálint határán terül el. Munkásai 13 helységből, köztük Budapestről utaznak minden nap munkahelyükre. Az anyavállalatnak mintegy 2800 dolgozója van. Van 3000 kötetes szakszervezeti könyvtára, amely évenkénti átlagban 10 ezer forintot fordít új beszerzésekre, olvasóinak száma: 280, a heti könyvtári órák száma kettő. A gyár műszaki könyvtárában 4600 darab könyv kb. 30 külföldi és ugyanannyi hazai szak-

lap, több ezer szabvány és szabadalom, 1500 öt évnél nem idősebb szakirodalmi fordítás található. Olvasóinak száma: 400. Rendszeres propagandát sem a szakszervezeti, sem a műszaki könyvtár nem folytat.

Kérdőíves felmérés az ápolónókhöz hasonlóan képzett műszakiak között

A felmérés időpontja: 1972. A gyár dolgozói között 50 kérdőívet osztottunk ki. A kérdőívek kitöltésében a vállalati KISZ szervezet aktívan segített. Ez egyrészt megvédett a könyvtárosi szubjektívitas hibájától és elősegítette, hogy a rendkívül nagy területen elhelyezkedő gyár minden üzemrészébe eljussanak a felmérő ívek, viszont azt eredményezte, hogy a kitöltők átlagos életkora 27 év, a legfiatalabb 17, a legidősebb 50 éves volt.

A foglalkozás és iskolai végzettség alapján felállított kategóriák a következők:

- szakmunkások gimnáziumi érettségivel
/a kitöltők 16 %-a/
- technikumot végzetek
/a kitöltők 14 %-a/
- előadók, diszpécserok gimnáziumi érettségivel
/a kitöltők 20 %-a/

- Ipari tanuló iskolát végzett szakmunkások
/a kitöltők 40 %-a/
- az általános iskola nyolc osztályát végzett
segéd- és betanított munkások
/a kitöltők 10 %-a/

A felmérés eredményeiről készített táblázat /ld. 1. sz. táblázat/ számai önmagukért beszélnek. A csekély számú kérdőív miatt a beszédes számok valószínűleg nem mondanak teljesen igazat. A hiba-lehetőség csökkentése miatt szükséges az 1. sz. a 3. sz. és a 4. sz. táblázatokat együtt tanulmányozni, a 3. számú az Országos Műszaki Könyvtárba 1970-ben belépett új olvasók foglalkozás szerinti, a 4. sz. pedig a Mechanikai Művek műszaki könyvtárának olvasóiról készített ugyancsak foglalkozás szerinti körgrafikon.

A táblázat számai mellé kíváncsiak még az alábbi megjegyzések /kérdőívet ld. 1. sz. mellékleten/:

- A "Vásárol-e saját részére szakkönyveket?" kérdésre szerintem nagyon szép arányban voltak igenlő válaszok. Helyi tapasztalataim alapján ezek a szakkönyvek a mindennapi munkában nélkülözhetetlen táblázatok /kb. 60 %-ban/. A fennmaradó 40 %-ból igen tekintélyes részt foglalnak el a géprajz könyvek és lexikonok.

- A szaklap olvasók két jól elválasztható csoportra oszthatók:
 - a. akik a speciális szaklapok mellett szívesen olvassák a Technika, a Műszaki Élet és a Világgazdaság c. folyóiratokat,
 - b. akik alkalmasszerűen egy-egy tetszetős címlap miatt veszik kezükbe a folyóiratokat, legtöbbször a Nagyitót.
- Arra a kérdésre, hogy "Működik-e munkahelyén szakkönyvtár?", a megkérdezettek 78 %-a felelt igennel. Ez jó arány, de a gyári műszaki könyvtárban is volt olyan eset, amely arra enged következtetni, hogy a könyvtár propagandája nem megfelelő. Egy kilépő dolgozó a szokásos kérdésre /a könyvtár helyiségében!/, hogy "Tagja volt-e a műszaki könyvtárnak?" azt felelte: "Hát az meg hol van, micsoda?" egy néni pedig felháborodottan mondotta: "Én ide dolgozni jártam, nem egyébre!"
- A "Milyen gyakran látogatja a szakkönyvtárat: havonta, két.havonta, sűrűbben, ritkábban, alkalmasszerűen?" kérdésre 50 %-ban a "havonta", 25 %-ban a "sűrűbben" szó aláhúzásával válaszoltak. Ez meg is felel a valóságnak.

Fent számokra utalom, amik azt tükrözték,
hogy a dolgozók hány %-a olvas és vásárol szak-
könyveket és szaklapokat.

A könyvtár hármas egysége: a könyvtár és a könyvek;
az olvasók és a könyvtáros együtt. Eddig csak az
olvasókról volt szó, beszéljünk hát a könyvekről.

Egy üzem műszaki könyvtárának állománya az
ajánlhatóság szempontjából
/középszinten írt dokumentumok/

A vizsgált műszaki könyvtár változatlanul a
Mechanikai Művek szakkönyvtára. Itt a pontos sta-
tisztikai adatok mellőzésével csak saját becslésem
alapján szeretnék beszámolni arról, hogy milyen a
fent említett könyvtár állománya az ajánlhatóság
szempontjából.

A vállalati műszaki könyvtár a lehető legdemok-
ratikusabban igyekszik megoldani az állománygyarapi-
tását. Az új beszerzéseknek csak 20-25 %-a az, ami
a könyvtárosok javaslatára kerül az állományba, a
fennmaradó részt az olvasók által igényelt szakkönyvek
töltik ki. Azt pedig, hogy elkerüljék az indokolatlan
beszerzéseket, az biztosítja, hogy a dolgozók az
írásban beadott könyvigénylésüket aláíratják a közvet-
len főnököikkel /művezetők, osztályvezetők/, akik így
hivatottak igazolni, hogy a könyvekre, katalógusokra,
szabványjegyzékekre a dolgozónak munkájához, szak-

mai továbbfejlődéséhez valóban szüksége van. Ezt az aláírási módszert azután vezették be, amikor egy könyvtári állomány-ellenőrzésnél kiderült, hogy 30 db. kresz és autós műszaki vizsgakönyv valamint 25 db. rádió, TV javítási és magnó szerelési könyv található a főprofiljában olajkályhákat gyártó gyár szakkönyvtárában. A hivatalos írásbeli igényléstől negyedévenként eltekintenek, amikor a könyvesboltok és kiadók prospektusokat, katalógusokat küldenek az újonnan megjelenő könyvekről. Ezeknek nagyobb %-át köröztetik a törzsolvasók között ill. a könyvtár olvasó részlegében helyezik el figyelem-felhívó levéllel, amelyben kérik a dolgozókat, hogy javaslataikkal segítsék a könyvtárosok munkáját.

Ezek mellett a beszerzési módszerek mellett sikerült elérni a Mechanikai Művek műszaki könyvtárában, hogy az olvasók igényeinek megfelelő irodalom áll rendelkezésre. Ennek volt köszönhető az, hogy mint könyvtáros soha nem jöttem zavarba, ha olvasóim akár állami oktatásban, akár szakmai továbbképzésen résztvevők, akár önképzők, tanulmányaikhoz vagy munkájukhoz irodalmat kértek. Ujra szeretnék hivatkozni a 4. számú táblázatra, amely szerint a Mechanikai Művek szakkönyvtárának olvasói közül csak 20 % a mérnök, 80 % a középszintű technikus, alkalmazotti állományban levő illetve fizikai dolgozó. A 80 % igényelt csak akkor lehet kielégíteni, ha a könyvállomány megfelelő százaléka középkádereknek írt vagy pedig felső szintre készült, de egyszerű, vi-

lágos stílusban fogalmazott, középkádereknek ajánlható mű. Ebben a könyvtárban ennek a szempontnak megfelelő az állomány 70 %-a.

A kórház dolgozói és az orvosi könyvtár

A felmérés alapját itt is a kérdőívek jelentették. Körülményeimből adódóan azonban itt a szóbeli és az írásbeli felmérés nem korlátozódott egyetlen kórházra. Ennek egyik következménye, hogy a szereplő kórházat nem tudom olyan pontosan bemutatni, mint előző munkahelyemet: a Mechanikai Műveket és műszaki könyvtárat. A másik következmény kedvezőbb, mert a felmérés eredményei a fent említett okból itt általánosabb érvényűek, mint a műszaki területről bemutatottak.

A kérdőívek 80 %-át a Bajcsy-Zsilinszky Kórházban osztották ki, 20 %-át pedig az 1972-ben végzett, a felmérés időpontjában már 3-4 hónapja dolgozó egészségügyi szakiskolások töltötték ki.

A szóbeli felmérést orvosi könyvtárosok körében végeztem levelezés illetve személyes beszélgetés útján a Tolna megyei Balassa Kórház, a Makói Városi Kórház, a Marcali Járási Kórház és a budapesti Bajcsy Zsilinszky Kórház könyvtárosai között.

Néhány adat a kórházak orvosi könyvtárainak jellemzőiül:

Tolna megyei Tanács Balassa János Kórház

Orvosi Könyvtára /megyei alközpont/

- állománya 7.400 könyv és folyóirat
- a könyvtárnak járó folyóiratok száma: 125

- helybenolvasási lehetőség
- kölcsönzés
- könyvtárközi kölcsönzés
- irodalomkutatás
- fordító szolgálat
- mikrofilm leolvasó készülék

Makói Városi Tanács Kórházának Orvosi Könyvtára

- állománya: 3.000 könyv és folyóirat
- a könyvtárnak járó folyóiratok száma: 48
- helyben olvasási lehetőség
- kölcsönzés
- könyvtárközi kölcsönzés

Marcali Járási Tanács Kórházának Orvosi Könyvtára

- állománya 1.000 könyv és folyóirat
- a könyvtárnak járó folyóiratok száma: 25
- kölcsönzés

Bajcsy-Zsilinszky Kórház Orvosi Könyvtára

- állománya: 3.000 könyv és folyóirat
- a könyvtárnak járó folyóiratok száma: 61
- kölcsönzés
- könyvtárközi kölcsönzés ^x

Felmérés kérdőívek alapján ápolónők között

A foglalkozás és iskolai végzettség alapján felállított kategóriák a következők:

- ápolónők gimnáziumi érettségivel
/a kitöltők 20 %-a/

^x a felmérés időpontja 1971.

- egészségügyi szakközépiskolát végzettek
/a kitöltők 40 %-a/
- ápolónőképzőt végzettek
/a kitöltők 20 %-a/
- az általános iskola nyolc osztályát végzett
segédápolónők /a kitöltők 20 %-a/.

A felmérés eredményeiről készített táblázat /ld. 2. sz. táblázat/ számai csakugy, mint a műszaki vonalon készített felmérés táblázatának számai önmagukért beszélnek. A hibalehetőség csökkentése miatt is több táblázat együttes tanulmányozása szükséges, nevezetesen az 5. sz. táblázat, amely a Kecskeméti Megyei Kórház orvostudományi könyvtárának olvasóiról készült és a 2. sz. táblázat, ami a kérdőívek alapján készült.

A nővérekkel és könyvtárosokkal folytatott szóbeli beszélgetés során tapasztaltak alapján néhány kiegészítést szeretnék elmondani.

- Arra a kérdésre, hogy "Működik-e munkahelyén szakkönyvtár?" a helyes igennel válaszolók közül szép számmal tették hozzá feleletükhöz: "Igen, az orvosoknak "
- Arra a kérdésre, hogy "Milyen gyakran látogatja a szakkönyvtárat, havonta, két havonta, sűrűbben, ritkábban, alkalmyszerűen?"
- egy orvosi egyetemre felvételizni készülő kivételével - mindenki az alkalmyszerű szó aláhúzásával válaszolt. Ezt az eredményt

igazolta a könyvtárosokkal folytatott beszélgetés is. Az ápolónők csak akkor látogatják a szakkönyvtárat, ha ápolónőképzőbe vagy továbbképzésre járnak és ott vizsgáznak, kivételesen előfordul az is, hogy egy belgyógyászati osztályon dolgozó nővér, ha áthelyezik egy sebészeti osztályra, az átképzéshez irodalmat keres.

- Az "Olvas-e szakfolyóiratokat, ha igen, melyek azok?" kérdésre a fenn már említett kislány kivételével mindenki az Egészségügyi Dolgozók Lapját írta.

Szóbeli felmérés orvosi könyvtárosok körében

A beszélgetések két fő kérdés köré csoportosultak:

- a. Az olvasók képzettség szerinti megoszlása
- b. A könyvállomány hány százalékkal felel meg középszinten képzett olvasóknak.

Kuriózumként szeretném elmondani, hogy amikor egy nagyon szép és híres orvosi könyvtárban feltettem azt a kérdést, hogy hány %-ban vannak nővér-olvasók, azt válaszolták, hogy orvosi könyvtárnak nem feladata a nővérekkel való foglalkozás.

A szakdolgozat készítése közben az irodalom keresésénél akadtam rá Jantsits G.: Mit kölcsönöznek egy orvosi könyvtárban. c. cikkére, amiben a következőket olvastam:

"... a főorvos-beosztott orvos kategóriák a létszámuknál nagyobb %-ban kölcsönöznek, a gyógyszerészek a létszámukkal azonos %-ban a középkáderek és adminisztrációs kategóriákba tartozók ennél kevesebbet, ami természetes is, mert a könyvtár orvosi szakkönyvtár és első-sorban orvos olvasóit kell szakirodalommal ellátnia.

Az első kérdésre, hogy az olvasók hány %-a ápolónő, kisebb-nagyobb eltéréssel 10 % volt a válasz.

A második kérdésre, hogy mennyi a nővéreknek ajánlható szakirodalom, a válasz már nem volt ilyen egyértelmű. A kórház vezetőinek, a könyvtár orvos-tanácsadójának hozzáállásától függően, több- vagy kevesebb középszinten írt tankönyv beszerzésére nyílt lehetőség. A válaszokat nem is %-osan, hanem darab számra adták meg: 25-30 könyv. Ezeken kívül a nővérek által legtöbbször kölcsönzött könyvek a Magyar- Petrányi-féle belgyógyászati könyv és a Went-féle élettan. A könyvtárosok azt is elmondották, hogy ha keresnének se igen találhnának a könyvesboltokban tankönyveken kívül középszintű egészségügyi szak-könyveket.

Ok és Indíték. Kérdés és felelet

A bevezetőben elmondottam, mi volt az oka annak, hogy az ápolónők szakirodalmi igényét vizsgálтам. Elmondottam, hogy meglepődve tapasztaltam az orvosi könyvtárak "orvos-centrikusságát"

a műszaki könyvtár heterogén olvasó állománya mellett. Attól tartottam, hogy felületes meglátás csak és nem valóság ez a nagy különbség. Sajnos a felmérések alapján azt kell mondanom, hogy igazam volt, nagyon nagy a különbség egészségügyiek és műszakiak között, de nemcsak az olvasók szempontjából, hanem a könyvtárosi szemléletben is. Nővérekre jellemző, hogy nem járnak orvosi könyvtárba. A szakkönyvtár állományra pedig, hogy ha lennének ápolónő olvasók, akkor nem lennének könyvek igényük kielégítésére. A könyvtárosokra pedig, hogy csak az orvosokban hajlandók olvasókat látni. Abban a korban, amikor már közhellyé vált, hogy a fejlődés megkívánja az emberek állandó tovább-fejlődését, az önképzést mindenféle szinten és területen, ez a szemlélet nem helyes.

Szervezett formában országos szinten kellene elindítani a propagandát és felvilágosító munkát.

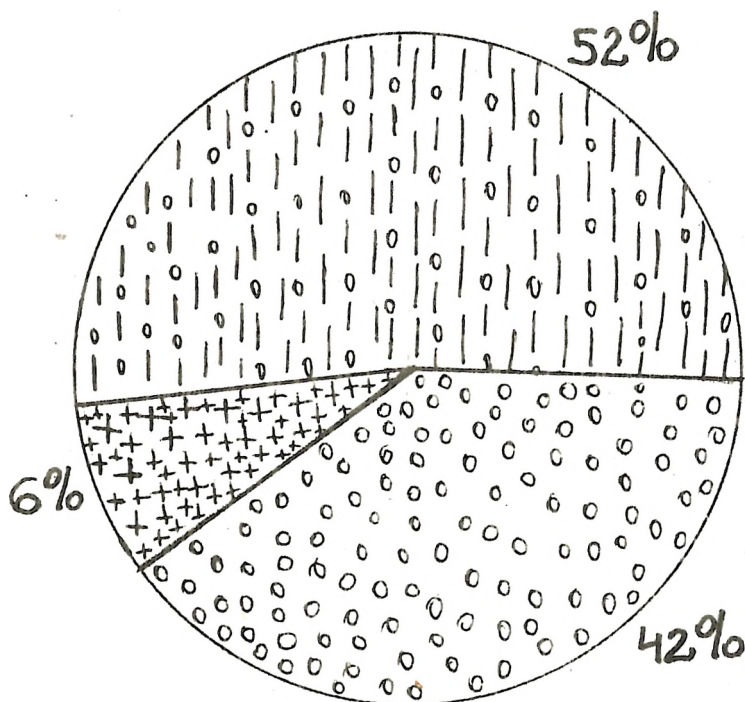
1. sz. táblázat

felmérés egy műszaki könyvtárban

	<u>Közműve- lőddési könyv- tári tag</u>	<u>Szakszer- vezeti kódnyvtári tag</u>	<u>Működik-e munkahe- lyén szak- könyvtár</u>	<u>Tagja-e a szak- könyv- tárnak</u>	<u>Vásárol-e saját ré- szére szakköny- veket</u>	<u>Olvas-e szaklapo- kat</u>	<u>Vásárol-e saját részére szakla- pokát</u>
gimnáziumi érettségi- vel szak- munkások	25	12,5	100	12,5	12,5	25	0
techniku- mot vég- zetek	28	14	100	56	42	32	0
gimnáziumi érettségi- vel admi- nisztráto- rok	20	10	90	10	0	10	0
iparitanuló iskolát végzett szakmun- kások	15	10	70	10	0	10	0
az általá- nos iskola 8 osztályát végzett se- géd- és bétanított munkások	0	20	40	0	0	0	0

	<u>Közműve- lődési könyvtári tag</u>	<u>Szak- szerve- zeti könyv- tári tag</u>	<u>Műkö- dik-e munka- helyén szak- könyv- tár</u>	<u>Tagja-e a szak- könyv- tárnak</u>	<u>Vásá- rol-e saját része- re szak- köny- veket</u>	<u>Olvas- e szak- lapokat</u>	<u>Vásárol-e saját ré- szére szaklapo- kat</u>
gimnáziumi érettségivel rendelkező apolónók	20	10	80	10	0	30	0
egész-ségügyi szakközépiskolát végzettek	25	0	70	10	5	35	0
apolónókép- zőt vég- zettek	10	0	60	10	0	20	0
az általános iskola 8 osztályát végzett segédápolónők	10	0	40	10	0	20	0

3.sz. táblázat

munkások

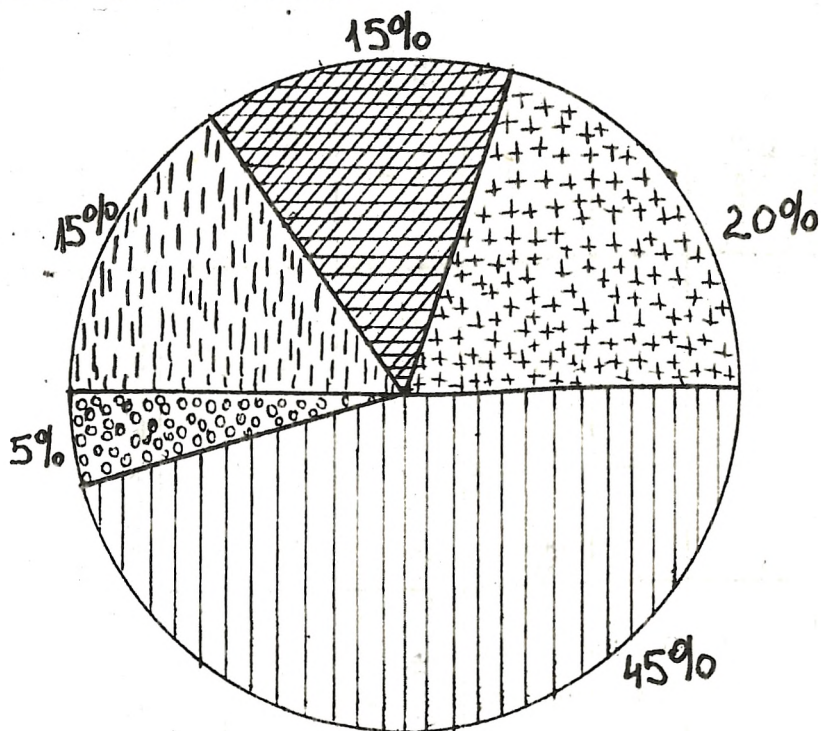
mérnökök és technikusok

egyéb /főként egyetemisták/

Az OMK-ba 1970-ben belépett olvasók

4.sz. táblázat

- betanított és segéd munkások
- szakmunkások
- alkalmazottak
- felsőfokon képzettek /mérnökök/
- technikusok

EGY MŰSZAKI KÖNYVTÁR OLVASÓI

5. sz. táblázat

A Kecskeméti Megyei Kórház orv. tud.
könyvtárának olvasói foglalkozás szerint

<u>beosztás</u>	<u>beíratkozottak</u>		<u>Kölcsönzések</u>		<u>egy főre jutó</u> <u>átlag</u>
	<u>száma</u>	<u>%-a</u>	<u>száma</u>	<u>%-a</u>	
főorvos	29	24,1	283	32	9,7
beosztott orvos	54	45,0	463	52	8,5
gyógyász- rész	5	4,2	38	4,2	7,6
középkáder	15	12,5	29	3,2	1,9
műszaki ad- misztratív	17	14,2	77	8,6	4,5

Életkor?

Iskolai végzettség?

Tagja-e valamely közművelődési könyvtárnak?

Milyen gyakran látogatja /huzza alá a megfelelő kifejezést/ havonta, kéthavonta, sűrűbben, ritkábban, alkalmasszerűen?

Tagja-e a szakszervezeti könyvtárnak?

Milyen gyakran látogatja /huzza alá a megfelelő kifejezést/ havonta, kéthavonta, sűrűbben, ritkábban, alkalmasszerűen?

Működik-e munkahelyén szakkönyvtár?

Tagja-e a szakkönyvtárnak?

Milyen gyakran látogatja /huzza alá a megfelelő kifejezést/ havonta, kéthavonta, sűrűbben, ritkábban, alkalmasszerűen?

Vásárol-e saját részére szakkönyveket?

Olvas-e szakmai folyóiratokat?

Há igen, melyek azok?

.

Járat-e magának szaklapokat?

Há igen, melyek azok?

1973. június 13-án a Szabolcs-Szatmár megyei Kórház nemrég elhunyt professzora emlékére ünnepséget tartott, aminek keretében a kórház orvosi könyvtára felvette a Gerlei-könyvtár nevet. Ebből az alkalomból emlékezünk meg a könyvtár patrónusáról és ismertetjük a könyvtár történetét.

Gerlei Ferenc, a könyvtáros

Dr Gerlei Ferenc kórboncnok főorvos, az orvostudományok kandidátusa, Kossuth-díjas 1901 április 28-án született Szarvason. Szegeden 1922-ben avatták orvosdoktorrá. Mint fiatal szakorvos 1936-ban került Nyíregyházára és az 1944. évi kényszernyugdíjazás kivételével 1970 július 23-ig a nyíregyházi megyei kórház kiváló szakorvosaként dolgozott - haláláig.

Gerlei Ferenc halálának harmadik évfordulóján bensőséges ünnepség keretében megemlékeztek róla volt munkahelyén munkatársai, tanítványai. Ez alkalommal a kórház szakkönyvtára felvette a "Gerlei Ferenc Orvosi Szakkönyvtár" nevet. Az ünnepség alkalmával előadásokkal adóztak emlékének, amelyek értékelték mint orvost, humanistát, barátot, közéleti személyiséget.

Mint volt munkatárs, hadd emlékezzem dr Gerlei Ferencre az orvos-könyvtárosra. Könyvcentrikus ember volt, életének nagyobbik részét könyvek között élte le. Emlékszem az első találkozásra, amikor 1962-ben a megyei kórház kórbonctanán a könyvtárszobában megismertem kedvenc könyvei és folyóiratai között. Nagy lelkesedéssel vázolta fel előttem és magyarázta az orvosok irodalmi ellátottságának szükségességét és jelentőségét Szabolcs megye szempontjából. Mindig szeretettel emlékezett meg könyvekről, könyvtárosokról.

Már szegedi évei alatt rendszeresen könyvtároskodott. Egyik szegedi élményét említette egyszer: az egyetem Kórbonctani Intézetében könyvtárosi teendőket is ellátott. Az egyik használt kézikönyv annyira megrongálódott, hogy kötészetbe küldte. Egyik reggel hívatta a professzor és kérdezi: hova lett a piros-kötésű könyv, mert tegnap kereste és nincs a szokott helyén, pedig az már tíz éve egy helyen áll. Csak nem rendezte át a könyvtárat? Erre ő elővette a szokott helyéről a keresett könyvet, de fekete gerinccel.

Sokat mesélt berlini tanulmányutjáról és az ottani kitűnő könyvtárakról is. Néha ámulatba ejtett hihetetlen memóriájával. Egyyszer például telefonon kért, hogy vegyem kézbe a Deutsche Medizinische Wochenschrift 1931. évi évfolyamát és nyissam fel a 231. oldalon,

mert van abban egy cikk, s megmondta a szerzőt, valamint azt, hogy a következő oldalon ilyen és ilyen ábra található. És minden a legpontosabban egyezett...

Nagy szorgalommal, szinte aszkéta módon tanulmányozta az irodalmat, késő éjszakáig olvasott, évtizedeken keresztül jegyzetelt regiszteres füzetébe, a "Gerlei-fóliánsokba". Évtizedekre visszamenően pontosan emlékezett cikkekre, dolgozatokra. Emlékezetből idézett egy-egy témával kapcsolatban 5-6 irodalmi adatot is. Regiszteres füzetével a kórház "dokumentátora" volt. Sok esetben kérdés nélkül tájékoztatta kollégáit az őket érdeklő témakör legfrissebb irodalmáról. Bátran állithatom, egész életére eljegyezte magát az irodalommal. Rendszeresen olvasta a könyvtárba érkező összes folyóiratot, de még a közlönyöket, a közlekedési és MÁV közleményeket, szépirodalmat, egyházi ujságokat és politikai lapokat is.

Mérhetetlen tudásszomj gyűlt meg abban a törékeny kis emberben. Évtizedeken keresztül ő látta el a könyvtárosi munkát a nyíregyházi megyei kórház könyvtárában, végezte a könyvek, folyóiratok beszerzését, köttetését. A könyvtár neki köszönheti gazdag választéku állományának magvát mind könyvekben, mind folyóiratokban. A háboru utáni nehéz időkben külföldi kapcsolatai révén juttatta a könyvtárat olyan külföldi irodalomhoz, amelyhez deviza hiányában nagyobb könyv-

táruk sem juthattak. Széleskörű levelézésének eredménye, hogy a könyvtárban szinte hiánytalanul sorakoznak a folyóiratok a polcokon. Sokat küzdött a könyvtár fejlesztéséért, nem egyszer harcolt ki póthitelt a könyvtári költségvetés bővítésére.

Szigoru mértéket állított önmagának, de másoktól is megkövetelte a pontosságot. Az orvosi irodalom fontosságát orvos-etikai szempontból nézte és hangoztatta, hogy a pontatlan irodalmi adatokkal közölt közlemény annyit sem érdemel, hogy kézbe vegyék. A pontosságra mindig törekedett és vigyázott, harcolt a felületesség ellen a munkában és a mindennapi életben egyaránt. "A mi munkánkban nem mindegy, hogy aláírom-e valakinek a halálos ítéletét vagy nem" - szokta mondani, ha munkaterületén felületességet, lazaságot fedezett fel. A nycmtatott könyvekben, folyóiratok szövegében felfedezett hibákat minden esetben kijavította, s nem hagyta annyiban, hanem nagyon sok esetben megírta a szerkesztőnek, kiadónak. Sokszor csengett a telefon a könyvtárban és információt kértek személynevek helyesírásával kapcsolatban. Emlékszem, egy amerikai patológiai lapban láttam a bejegyzést: "O, mily tájékozatlanok ezek az amik. Nem tudják, hogy Wiedemann bécsi prof két n-el írja a nevét". A magyar orvosi nyelv helyesírásával és szépségével nyelvészetileg foglalkozott. Erről kiadott leletei tanuskodnak világos, szabatos, félreérthetetlen mondataikkal.

Könyvszeretete abban is megnyilvánult, hogy tekintélyes magánkönyvtárat gyűjtött. Nagy figyelemmel kísérte az új könyvtermést, s a számára érdekes hazai és külföldi szakirodalmat regiszteres füzeteibe is bejegyezte. Amikor aktív könyvtárossága megszakadt, és függetlenített könyvtáros vette át a könyvtárat, mint orvostanácsadó hasznosította nagy tudását és tapasztalatait a könyvtár fejlődése érdekében. Amikor könyvtárról volt szó, féretett minden mást és örömmel segített hasznos tanácsaival, személyes kapcsolataival, hangoztatva: "anyagi alap nélkül nincs könyvtár" - "a könyvtárról nemcsak beszélni kell, hanem mindent meg kell tennünk, hogy az kellőképpen fejlődhessen".

Gerlei nemcsak az orvosi irodalom lelkes tanulmányozója, de lelkes művelője is volt. Erről tanuskodik 67 tudományos közleménye, amit pályakezdésétől haláláig írt. Nem élvezhette a gondtalan öregkort, aktív munka közben érte a szívinfarktus, amiről olyan sok közleménye jelent meg életében. Nem teljesülhetett vágya, hogy az évek hosszú során összegyűjtött ritka kórképeit összegezhesse, leírhasa.

Ma már emlékét, emberségét, szellemi hagyatékát a nevről elnevezett könyvtár őrzi. A könyvpantheonban a tanár urat idézik a harmónikusan rendezett könyvsorok és a bennük rejlő tudás. Ha valaki nem ismerte őt, kedvenc József Attila idézete mindennél jobban megvilágítja munkásságát, életét: "Dolgozni csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes".

KONCZÖL Dániel

A Szabolcs- Szatmár megyei "Jósa András" Kórház
Gerlei-könyvtárának rövid fejlődéstörténete.

A nyiregyházi könyvtárak alapításáról - általában:

Nyiregyháza közkönyvtárai közül eredetüket tekintve az egyházi alapításuak a legrégebbek. A római katolikus egyház könyvgyűjteményeinek legrégebb darabjait még 1800 előtt gyűjthették a város akkori lelkészei és papjai.

A reformkorszakban Széchenyi kezdeményezésére megindul országszerte a kaszinó-élet és a különféle társadalmi egyesületek szervezkedése. Ettől az időtől kezdve a közkönyvtár-alapítás munkáját az egyházaktól a társadalmi egyesületek veszik át, 1832-ben megalakul a Magyar Olvasó Társaság Nyiregyházán. E társaság könyvgyűjteményének folytatása a Casino könyvtára. A kilencvenes évektől kb. 1925-ig közoktatásügyünk országos, szép fejlődése idején az iskolák a könyvtáralapítók, így például a "Kossuth Lajos" Reálgymnázium. Az iskolák mellett főképpen a hatóságok is alapítanak könyvtárakat, így alakul meg 1926-ban Szabolcs vármegye könyvtára, amely rövidesen Nyiregyháza leggazdagabb és legjobban megszervezett könyvtárává fejlődik.

1927-ben megszervezi Nyiregyháza város is a maga könyvtártermét, 1929-ben pedig a nyiregyházi Királyi Törvényszék összegyűjti könyveit s külön, barátságos könyvtárteremben ad azoknak egyre népesebb otthont.

A nyiregyházi "Jósa András" megyei Kórház könyvtáráról csak az 1920-1930-as évektől beszélhetünk. Kórházunk őseit "Erzsébet Nyilvános Közkórháznak" nevezték.

Barzó és Vojtovics építőmestereknek 3 évig tartott a közkórház építése. 1899 novemberétől kezdve fogadja betegeit, akkor 165 kórházi ágy állt rendelkezésre. /Ma kórházunk 1035 ággyal működik./ Hosszu időn keresztül egy helyen gyógyították a különféle betegeket, csak 1910-ben létesült külön belgyógyászati és sebészeti osztály.

Az 1903. évi és az ezt követő évek kórházi "Értesítőiben" nem szerepelnek könyvtárra vagy akár könyvgyűjteményekre vonatkozó adatok. Ez érthető is, mert ekkoriban a közkórház gyógyító-megelőző munkája nem állt olyan színvonalon, hogy könyvtári tennivalókkal is tudjanak foglalkozni. Az "Erzsébet Közkórházban" ekkor még csak egy-egy főorvos szobájában saját tulajdonában lévő orvosi könyvekről beszélhetünk.

A mai orvosi könyvtár alapjait az a j á n d é k-
könyvek vetették meg. Ez teljes hitelességgel megállapítható, mert az ajándékozó minden esetben beírta a nevét és az ajándékozás időpontját. A könyveket hagyományozók elsősorban a közkórház főorvosi karából, másodsorban Nyiregyháza város tiszti orvosaiából kerültek ki. Érdekességként felsorolom itt néhány adományozó nevét:

dr. Flegmann Sándor, dr. Földi Emil, dr. Kállay Rudolf,
dr. Kanény György, dr. Oláh Dániel, dr. Pollatsek Sándor,
dr. Vadász Elemér.

Az általuk adományozott orvosi könyvek főleg 1800 - 1900. kiadásúak, és német illetve latin nyelvűek. Magyar nyelvű könyv nagyon kevés van, ezek főleg egyetemi tankönyvek. Ez az állomány mintegy 1.300 kötetet tesz ki, könyvtárunkban különgyűjteményként kezeljük, mert orvostörténeti szempontból igen értékesek.

Az 1920-30-as években könyvek ügyében változás történt: a saját tulajdonban lévő könyvek már nem elégítették ki az egyre növekvő szakkönyv igényeket. Megnőtt a kórházi ágyszám és az orvosok létszáma is. 1930-ban már 600 ágyas a kórházunk. Ebben az időben már vásároltak pár kötet könyvet, főleg német nyelvűeket. Több hazai és külföldi folyóiratot is járatott a kórház. Itt felsorolok érdekességként néhányat:

Orvosi Hetilap 1911 -

Orvosképzés 1911 -

Természettudományi Közlöny 1914 -

Deutsche medizinische Wochenschrift 1910 -

J. A. M. A. 1920 -

Wiener medizinische Wochenschrift 1922 -

Medizinische Klinik 1924 -

Münchener medizinische Wochenschrift 1926 -

Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde 1930 -

Zentralblatt für Chirurgie 1931 -

A felsorolt folyóiratok sajnos eléggé hiányosak, főleg a világháborúk okozta kiesések és károk miatt, illetve az akkori kusza és hiányos nyilvántartási rendszer miatt.

A könyvtár további életében döntő fontossága volt az a tény, hogy 1936-ban Dr. G e r l e i

F e r e n c a kórház kötelékébe lépett. Gerlei először mint laboratóriumi főorvos, majd pedig mint a kórházon osztályvezető főorvosa tevékenykedett kórházunkban haláláig, 1970-ig. A kiválóan képzett, magántanári kinevezésben részesült Gerlei tanár szinte személyes ügyének tekintette a kórházi könyvtár sorsát. Több világnyelv aktív tudása birtokában töretlen ambícióval képviselte a kórházban tudományosan jól képzett, közéleti ember típusát.

Összegyűjtötte a főorvosok szobájában és az osztályokon kallódó könyveket. Az így kapott könyvgyűjteményt a mai röntgen-osztály helyén lévő kórházi kápolnában helyezte el. A könyvtárosi teendőket egymaga látta el - minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül egészen 1960-ig. Ezt az önként vállalt munkát nagyon nagy szeretettel, határtalan ambícióval végezte. A könyvtári szakmunkákon kívül a legaprólékosabb adminisztratív teendőket is mind egymaga végezte a rendeltől a leltározáson át a reklamációkig stb. Különösen nagy gondot fordított a kötési munkák előkészítésére; a könyvkötővel pedig hosszasan konzultált a munka megkezdése előtt.

A tudóseMBER alaposságával látta el a könyvtári munka minden területét. Már 15-20 évvel ezelőtt megvalósította az ún. "folyóiratkörözést" a kórházon belül, amit most, 1973-ban különböző szakmai sovinizmus miatt nem tudok megvalósítani.

Könyvtárunk a 60-as években

1960-ban a könyvtár már egyre több munkát adott, ezért a kórház akkori vezetősége részfoglalkozásu nyugdíjast bízott meg a könyvtárosi teendők ellátásával. Gerlei elvállalta az orvostanácsadói tiszte, így a napi rutin teendők alól mentesült, de nem szakadt el a könyvtár elvi irányításától.

1963-ban a kórház főhivatásu könyvtáros-státust szervez és a könyvtár is szervezettebb keretek között funkcionál.

Állománya 1963-ban:

Szakkönyv:	519 kötet
Bekötött szakfolyóirat:	1199 "
Egyéb könyvek /gazd., jogi, statisztikai, műszaki/	250 "

A kurrens folyóiratok száma 97. Ebből 55 tő-
kés, 42 demokratikus folyóirat.

A következő évek lassu, de fokozatosan felfelé
ívelő fejlődést hoztak a könyvtár életében. 1966-ban ka-
pott egy részfoglalkozásu munkaerőt. A könyvtári szol-
gáltatások köre bővült a könyvtárközi kölcsönzéssel.

Ezekben az években is folytatódott a régi, ne-
mes hagyomány, a könyvek adományozása a könyvtár-
nak. Az adományozók között főleg nyugdíjba menő, idő-
sebb kórházi főorvosokat említhetek meg: Dr. Árvay Lász-
ló belgyógyász főorvos, Dr. Péterffy László gégeész, fő-
orvos, Dr. Sarvay Tibor belgyógyász főorvos.

1970 óriási változást jelentett könyvtárunknak: a raktári helyiséget átalakították. Kétszintes, modern szabadpolcos berendezést kaptunk. Az emeleti szintet lépcsős feljáróval oldották meg. A következő év májuzában birtokunkba vehettük a kisiparos által készített szép berendezést. Emeleti részén a bekötött folyóiratokat helyeztük el szoros betürendben. A földszinten a szakkönyvek kaptak helyet a 30-as szakrendszer csoportosításában. Különgyűjteményünket, az archiv-orvosi könyveket is itt sikerült elhelyezni, sajnos helyszüke miatt csak kétsorosan.

Az olvasói és egyben munkaszobánkat is sikerült nagyjából újjávarázsolni; új katalógusszekrényt, folyóíratárlót, olvasói asztalt és székeket, szőnyegeket, függőnyt vásárolhattunk. Az olvasói szobában kapott helyet segéd- illetve a kézikönyvtári állományunk; az Index Medicus, a MOB, lexikonok, szótárak és természetesen a kurrens folyóiratok.

Az olvasói szobában 10 ülőhely van, ami nem sok, mivel itt bonyolítjuk a könyvtári munkák zömét.

Ez nem a legideálisabb állapot az olvasónak sem, és nekünk könyvtárosoknak sem, de a régi feltételeknél összehasonlíthatatlanul kedvezőbb.

A tárgyi feltételek javítását követően már hozzá lehetett kezdeni a tartalmi munka javításához. Megkezdődött a folyóiratok, majd a szakkönyvek autopszia alapján történő rekatalogizálása. Elkészültek az alapkatalógusok: a raktári és a szerzői betürendes. Katalógusok terén

sajnos még mindig van restanciánk, a tárgyszókatalógus hiányát naponta érezzük. Rohamosan gyarapodik könyvtárunk "egyéb" dokumentumaiból a különlenyomat, mikrofilmcsík, fotokópia, fordítás-másolat, témabibliográfia és témafigyelő-kartongyűjtemény és készül betűrendes és tárgyszavas katalógusunk.

1971-ben vásárolhattunk egy Zeiss-típusú mikrofilm-leolvasó készüléket. Eleinte igen gyakran, mostanában már ritkábban veszik igénybe a leolvasó készüléket.

Az utóbbi 2-3 évben a könyvtárközi kölcsönzéseink száma igen megnövekedett, ez főleg gazdagodó folyóiratállományunknak köszönhető. 1971-ben a folyóiratoknál bátor racionalizálási műveletet végeztünk. Sok kevésbé kihasznált lapot lemondtunk és helyettük nagyobb érdeklődésre számot tartó folyóiratokat rendeltünk meg.

Könyvtárunk módszertani, területi munkájáról az Orvosi Könyvtárosok és Orvostanácsadók 6. Országos Értekezletén számoltunk be 1973. május 21-22-én.

Könyvtárunk propaganda munkája:

1969-ben a kórház fennállásának 70. évfordulójára szakkönyvtárunk akkori vezetője elkészítette a kórház orvosainak bio-bibliográfiáját. A kiadvány külsejében is méltóképpen reprezentálta az emlékezetes évfordulót.

1970-től évente gyarapodási jegyzékeket adtunk ki, az új beszerzésekről. A gyarapodási jegyzékeket a kórházi orvosokon kívül megkapják a tagkönyvtárak is és a megyei kórházak könyvtáraiba is expediáltuk.

Ezáltal könyvtárközi kölcsönzésünk még rugalmasabbá válik. Tapasztalataink szerint orvosaink szívesen fogadják ezeket a tájékoztatókat, az új szakkönyvek nagy részét rövid időn belül osztályos alleltárba kölcsönzik. Ennek a gyakorlatnak a hátránya: így az újdonságok meg-létéről kevesen szerzhetnek tudomást.

1973-ban jelent meg a "Megyei orvosi könyvtáral-nak folyóiratjegyzéke" című lelőhelyjegyzékünk. Az olva-sószoba bejárati ajtaja mellett helyeztünk el egy kiállító táblát, amelyre mindig kifüggesztjük az újdonságok borí-tólapjait.

Minden új könyvtári látogató kézhez kapja a könyvtár használati szabályzatát. Ezen kívül szóban is tájékoztatjuk őket különféle szolgáltatásainkról és általá-ban a könyvtár lehetőségeiről. Véleményem szerint az utóbbi sokkal többet ér, mint a kicsit hivatalos hangú tá-jékoztató, amit esetleg végig sem olvasnak.

Fejlődésünk a statisztikai adatok tükrében

Könyvtárunk könyvbeszerezési kerete évenként fo-koztatosan emelkedett:

Év:	Ft. összeg:
1966	7. 461. -Ft
1967	25. 067. -
1968	14. 067. -
1969	23. 992. -
1970	58. 628. -
1971	136. 162. -
1972	126. 293. -
1973 szept. 30-ig	88. 528. -

A forint-összegben megnövekedett keret kicsit illu-zórikus, mert a könyvtárosok előtt jól ismert áremelkedési folyamat 1967 óta is tart.

Az utóbbi 3 év szakkönyv gyarapodása:

1970	379 kötet
1971	256 "
1972	232 "
1973 szept. 30-ig:	130 kötet

Az 1970. évi szokatlanul nagy számú gyarapodás könyvnél és folyóiratnál egyaránt nem a természetes szerzeményezésből adódik, hanem a raktáron lévő régi állomány leltározásából.

Könyvtárunk folyóirat beszerzési kerete évenként szintén emelkedett:

<u>Év:</u>	<u>Ft. összeg:</u>
1966	96.299. -Ft
1967	163.811. -
1968	245.181. -
1969	172.204. -
1970	272.242. -
1971	242.067. -
1972	256.924. -
1973 szept. 30-ig	314.840. -

Olvasó és állományforgalom az utóbbi 3 évben:

	1970	1971	1972
Könyvtárlátogatók száma:	3334	3478	3674
Kölcsönzött dok. száma:	3832	3638	4297
Beiratkozott olvasók száma:	183	275	378
Könyvtárközi kölcsönzés:	191	257	208
ebből küldött:	30	62	88
ebből kapott:	162	195	120

Ebben az évben elértük, hogy a könyvtárközi kölcsönzés keretében több dokumentumot küldtünk, mint amennyit kaptunk.

1973 szeptember 30-ig:

Küldött dok. száma: 84

Kapott dok. száma: 80

Napi olvasóforgalmunk szintén fokozatosan növekszik, átlagosan 12-15 fő látogatja könyvtárunkat. Ezek nemcsak orvosok, hanem középkáderek, hivatali dolgozók, egészségügyi szakiskolások is.

Könyvtárunk egyéb szolgáltatásai

1971. nov. 1-én könyvtárunk régi álma megvalósult, ugyanis 8 órás fordító státust kaptunk. Angol nyelvről magyarra fordítunk.

A fordítási tevékenység számokban:

1971-ben /2 hónap/	14	fordítás készült	144	old.terjedelemben
1972-ben	77	" "	903	" "
1973 szept.30-ig:	29	" "	570	" "

A fordításokról elkészülésük után szerzői és tárgyszavas katalóguscédula készül.

A központi /OOKDK/ fordításmásolatokat eddig külön tároltuk és katalóguscédulái is külön fiókban vannak elhelyezve. A jövőben célszerűnek látszik, hogy a kétféle katalógust összeolvasszuk.

Az év májusától ismét új szolgáltatást vezettünk be, a témafigyelést. Fordítónk 9 osztály részére figyel témát az angol nyelvű periodikákból. Havonta egy alkalommal kapják meg erről a jegyzéket az osztályvezető főorvosok. E szolgáltatásról tapasztalatunk még nincs.

Különlenyomatok, mikrofilmcsikok, témabibliográfiák, fotokópiák, fordításmásolatok már nagy számban találhatók könyvtárunkban. Szerzői illetve tárgyszavas katalógus készül róluk.

Könyvtárunk 1973-ban kapott egy PREXER-típusú lengyel gyorsmásoló készüléket. Működtetése körül nincs még minden rendben. A bekötött folyóiratokból nagyon rossz másolatot tud csak készíteni. Így könyvtári célra alig alkalmas, inkább iratmásolóként érdemes működtetni. Hátránya még, hogy 1 db másolat papír 3,60-ba kerül és csakis francia másolópapírral működik, amit korlátozott mennyiségben lehet beszerezni.

Az 1973. június 13-án megtartott "Gerlei-Emlékün-nepségen" könyvtárunk felvette tudós-patrónusának a nevét. Könyvtárunk ajtaján tábla hirdeti, hogy ettől a naptól "Gerlei Könyvtár" a nevünk.

Emlékét, emberi nagyságát, fáradhatatlan aktivitását mi könyvtárosok is igyekszünk megőrizni és az ő szellemében szeretnénk napi munkánkat végezni.

XX

Orvosi könyvtárosok továbbképzése Salgótarjában

XX

Dr BÖNSCH László igazgató főorvos:

M e g n y i t ó

Kórházunk vezetősége nevében szeretettel köszöntöm Önöket. Megtiszteltetés számunkra, hogy az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ a mi kórházunkban rendezte meg az ország orvosi könyvtárosai részére a szakmai továbbképzést. Remélem, hogy e továbbképzés során sikerül sok új tapasztalatot szereznünk, ami a jövőben hatékony segítséget fog jelenteni az új /rohamosan fejlődő orvostudományi és technikai/ ismeretanyagok egyre szélesebb körben való alkalmazására a gyógyításban.

Tul hosszúra nyulna részleteiben felsorolnom mindazokat a feladatokat, amiket az elmúlt esztendőben könyvtárunk fejlesztése érdekében tettünk és mindazokat az eredményeket, amiket munkánkkal elértünk.

Csak néhány fontos adatot szeretnénk közölni. kórházunk helyzetéről és könyvtáráról, amelyet a továbbképzés során részletesen megismerhetnek. Kórházunk új, 1967 óta üzemel, : 634 ágyas és most nyílik egy új épületszárny 120 ágyal.

Kórház-Rendelőintézetünk dolgozóinak száma:

orvos - gyógyszerész	131
egyéb felsőfoku végzettségű	8
középkáder	406
gazdasági és műszaki dolgozó	59
egyéb	253

A könyvtár már 1965-től itt működik. Két évig az ebédlő leválasztott részében volt elhelyezve, 1967-től már könyvtárnak tervezett végleges helyén van. Valójában csak ez idő óta beszélhetünk könyvtárról, ezalatt sokat fejlődött. Jelenleg állománya 7170 könyvtári egység és 1000 db. SZMT letéti állomány. 170 féle bel- és külföldi folyóiratot járattunk.

Látogatottság: 1972-ben 2.300 fő

Helybenolvasás: folyóirat - 5492,
könyv - 893

Kölcsönzés: folyóirat - 5083, könyv - 448

Könyvtárközi kölcsönzés tekintetében élénk forgalom állapítható meg.

A könyvtár szolgáltatásai:

- helybenolvasás,
- kölcsönzés,
- könyvtárközi kölcsönzés,
- témafigyelés /11 témában/,
- irodalomkutatás.

Ugy érzem, hogy könyvtárunk betölti a feladatát. Elősegíti a megye területén dolgozó

orvosok, gyógyszerészek, középiskolák gyakorlati és tudományos munkáját, szakmai továbbképzését. Ezt a feladatát a tudományos tanács célkitűzéseivel összhangban végzi. Állományunkat igyekszünk tervszerűen fejleszteni, dolgozóink elé tárni és rendelkezésükre bocsátani. A szűk költségvetési keretek között igyekszünk a könyvtár berendezését és felszerelését - a lehetőségek figyelembe vételével - megfelelő módon fejleszteni.

Feladatainkat részletesen a könyvtár ügyrendje és minden évben elkészített éves munkaterve határozza meg.

A könyvtár vezetője kórházunk tudományos tanácsának a titkára is, ami nagy segítséget jelent a kórház tudományos munkájának elősegítése érdekében. Másodorvosok részére a tudományos tanács időnként értekezletet hív össze, ahol többek között a könyvtár vezetője ismerteti a könyvtárral kapcsolatos tudnivalókat, valamint a tájékoztató apparátus - köztük a bibliográfiák - használatát.

Szeretnénk, ha orvosaink minél nagyobb számban keresnék fel a könyvtárat, hogy lépést tarthassunk az orvostudomány egyre rohamosabb fejlődésével. Hiszen a mi kötelességünk, hogy az orvostudomány és a technika eredményeit a megye lakosságának érdekében egyre magasabb szinten alkalmazzuk. Ez természetesen jelentős igényt támaszt az egészségügyi dolgozókkal szemben, Önökkel szemben is, hogy mindezeket a feltételeket biztosítani tudják. Minden fáradozás,

a jelenlegi továbbképzés is - annak érdekében történjen, hogy a kórházak gyógyító-megelőző munkáját minden tekintetben a kívánt szintre emelhessük. Ehhez kérjük mi orvosok az orvosi könyvtárak segítségét, feladataink megkönnyítését, ehhez a munkához mindannyiunknak nagyon sok sikert, erőt, egészséget kívánok!

Dr. SARKADI NAGY Endre főorvos a továbbképzések jelentőségét méltatta előadásban

Dr. CSEPLÁK György főorvos: Bőrgyógyászati cikkek peremlyukkártyás feldolgozása

Zavarban is voltam, amikor a továbbképzés előadójának kértek fel. Vajon mit mondhatok el én azoknak, akik élethivatásukul választották a nem könnyű, de nagyon szép könyvtáros munkát és így ismerik mondanivalómnak minden csínját-bínját.

Ugy gondoltam, hogy a leghelyesebb az lesz, ha saját munkámról beszélek és saját példámmal igyekszem bizonygatni azt, hogy az Önök munkásságának az a része sem eredménytelen, amellyel a könyvtárak használóinak igyekeznek segítséget nyújtani.

Bizonygatásom során valószínűleg sok olyasmit fogok mondani, ami nem túl szakszerű, talán az is ki fog derülni, hogy másként is lehetne tenni azt, amit én teszek. Nagyon örülnék, ha tanácsaikkal segítenék további munkámat is!

Az irodalmi adatok tárolásával jómagam is megjártam az élet göröngyös utjait. Az egyetem elvégzése után a Pécsi Bőrklinikára kerültem, ahol Melczer professzor szigorúan megkövetelte, hogy az irodalmat nyomon kövessük. Jól emlékszem: nagy gőzzel olvastam a jobbnál-jobb, érdekesebbnél érdekesebb cikkeket - amelyekre azonban már néhány hét után nem emlékeztem pontosan.

Jött az első szakaszom: akkurátusan felébevágott, vagy egészben hagyott papírlapokra jegyeztem fel a fontosabb adatokat. Nem is volt baj, amíg egy irattartóban elfértek a papírok, mivel könnyű volt átnézni azokat. A harmadik irattartónál már hol a cikkeket számoztam meg az érkezés sorrendjében, hol a papírlapoknak adtam számot, hol meg regisztert kezdtem vezetni. De felvetődött a kérdés: mi lesz akkor, ha a regiszter is betelik és több regiszter is be fog telni? Akkor jöhet a regiszterek regisztere, esetleg témaregiszter! ... Természetesen semmit nem találtam meg, főleg csoportosítani nem tudtam.

Ekkor jött a második szakaszom: minden elolvasott cikket külön kartonlapra írtam és ezeket számoztam. Most már lehetett csoportba szedni a cikkeket, de a regiszter! ... Az bizony maradt! Így biztonságos visszakeresésre és zavarmentes lapvisszarakásra sem nagyon számíhattam.

Egyik tanulmányutamon, amelynek során a KOKI szövettani részlegében is megfordultam, láttam meg harmadik és jelenleg is tartó időszakom módszerét: a kétlyuksoros peremlyukasztásos kartonokat.

Az adattárolási módszerek iránt a következő alapvető igényeket kell támasztanunk: a tárolási módszer legyen könnyen, egy személy által kezelhető, segítségével egy helyen több információt is jelölni tudjunk, legyenek ezek gyorsan kikereshetők és szelektálhatók. Mivel az általam használt módszer a felsorolt igényeket kielégíti, a munka végeztével sorrendben történő visszarakás nem szükséges. Ez utóbbinak az tud örülni igazán, aki papírlapokkal már megküzdött - így a módszert a magam részéről nagyon jónak tartom.

Az általam használt kétlyuksoros, peremlyukasztásos kartonok 8x19 cm. nagyságúak. Van-
nak ennél kétszer nagyobb kartonok is: ezekre még több szöveget tudnék írni. Mivel azonban a kisebb mérettel kezdtem a munkát, így a változtatás több bonyadalommal járna.

Jelenleg három témakör gyűjtését végzem.

Az első csoportba a bőrgyógyászati irodalom fontosabb és lényegesebb adatai kerülnek. Ugyanitt gyűjtöm a kutatómunkámhoz szükséges irodalmat is.

A második csoportba a bőrgyógyászati szindrómákat soroltam.

A harmadik kartonrendszerrel a szakmailag, vagy tudományos szempontból érdekes betegeinket tartom nyilván.

Az általam is használt kódrendszerben helyet kap a betűkód és a számkód is.

A betűkódot hat lyukpáron alakítottam ki. Ezen betűkód segítségével jelölhetjük az elolvasott irodalom szerzőjének a nevét, a közlemény témáját. Kezdeti tapasztalatlanágomat bizonyítja, hogy lehetőséget biztosítottam a cím első betűje alapján történő jelölésre is. A karton alsó felén a tudományos munkához szükséges témákat is jelölhetem.

Négy és öt lyukpáron kombinációs számkód segítségével tárolható a folyóirat neve, az olvasott cikk nyelve és az, hogy mely szakágazattal foglalkozik. Jelölni lehet a szakokon belüli témákat, a közlemény megjelenési formáját, a közlemény minőség szerinti csoportosítását. Lehetőség van arra is, hogy a klinikák, intézmények adatait tároljam és az is bejelölhető, hogy különlenyomatot kértem-e.

A gyakorlatban a szerző nevét és a cikk témáját kódolom be. Ha a későbbiekben szükséges lesz, a többi adat is kódolható lesz. Eddigi gyakorlatom azt mutatja, hogy főleg a téma szerinti visszakeresésre van szükség. A többi adat jelenleg nem túl fontos, mivel szakkönyvekkel, kézikönyvvel és folyóiratokkal el vagyunk látva.

A kartonokon nem mindig írok sok szöveget. Kartonjaim egy részén egy-két mondatos összefoglalást írok, azért, mert főleg a meglévő tudásomtól eltérő és az új adatokat tartom érdekesnek megjegyezni. Van olyan kartonom is, amelyen feljegyzés nincs, csupán a forrás megjelölésére használom.

A szindrómák kizárólag konkrét szakszavakból álló szöveggel határozhatók meg. A bőrgyógyászatban szakmai őseink sportot űztek a szindrómák összeállításából, ezeket illik felismerni, ezért tartottam szükségesnek gyűjteni őket. Még a modern, kétkötetes szindromatológiai könyv könyvtári birtoklása esetén sem felesleges a gyűjtésük, mivel a munkahelyeken is szükség van azok nyilvántartására. A karton ugyanaz, mint amilyent az irodalomnál használok, csupán az orientáló jelzést változtattam meg úgy, hogy a kartonból egy téglalap alakú részt kivágtam.

Kazuisztikai nyilvántartó kartonjaimon ismét máshol és más alakú kockát vágtam ki. A lapokon megtalálható minden adat, amely a beteg, a beteg kartonja, vagy kórlapja megkeresését megkönnyíti. A gyakorlatból tudom, hogy a tudományos közlemények összállítását nagyon megkönnyíti ez a nyilvántartás.

A kartonrendszer használatakor egy fontos dolgot kell mérni. Számot kell vetni azzal, hogy a rohanó életben érdemes-e, szabad-e időt fordítani arra, hogy kartonokat írjunk meg, kódoljunk

és lyukasztgassuk. Meg kell mondanom, hogy olvasáskor nagy az ember kisértése, hogy "most az egyszer" ne írja meg a kartont. Az is kétségtelen, hogy a karton vezetések aránytalan nagyoknak tűnik az áldozat. Talán ez az oka, hogy kevesen használják ezt a dokumentációs módszert.

Előnye akkor mutatkozik meg, amikor a felhasználásra kerül sor. A befektetett idő ilyenkor sokszorosán megtérül, főleg tudományos közlemények írásánál, de természetesen szakmai kérdések esetében is. A közlemények írásának egyik legfontosabb kelléke a forrás maximálisan pontos megjelölése. Melózer professzor arra tanított, hogy azt a közleményt, amelynek irodalomjegyzékében pontatlanság van, nem is szabad elolvasni.

Közlemény írásakor az irodalmi felsorolásnak vannak etikai követelményei is: csak az elolvasott irodalmat szabad feltüntetni. Mindezeknek a követelményeknek, amelyek a szerzők jellemét is bemutatják, könnyen eleget lehet tenni a lyukkártyás irodalom-nyilvántartás segítségével.

Tisztelt Hallgatóim! A kartonrendszernek nem csupán a gyakorlatával kívántam foglalkozni, hanem egynémely gondolatomat is elmondtam. Nagyon remélem, kidomborodott, hogy a jó könyvtáros munka eredményeként felszínre került irodalmi adatok sorsa hogyan alakul nálam. Talán arról is illett volna beszélnem, hogy könyvtárunkban milyen sokféle csatornán át lehet adathoz jutni - erre azonban nem kívántam kitérni, mivel feladatom a cikkek feldolgozásának ismertetése volt.

A	:	:	:	:	T	}	:	:	:	:	T	S	:	:	:	:	T				
Ä	:	:	:	:	T	:	:	:	:	T	:	st	:	:	:	:	T				
B	:	:	:	:	T	:	:	:	:	L	:	:	:	:	:	Sch	:	:	:	:	T
C	:	:	:	:	T	:	:	:	:	M	:	:	:	:	:	T	:	:	:	:	T
D	:	:	:	:	T	:	:	:	:	N	:	:	:	:	:	U	:	:	:	:	T
E	:	:	:	:	T	:	:	:	:	O	:	:	:	:	:	Ü	:	:	:	:	T
F	:	:	:	:	T	:	:	:	:	Ö	:	:	:	:	:	V	:	:	:	:	T
G	:	:	:	:	T	:	:	:	:	P	:	:	:	:	:	w	:	:	:	:	T
H	:	:	:	:	T	:	:	:	:	Q	:	:	:	:	:	xv	:	:	:	:	T
I	:	:	:	:	T	:	:	:	:	R	:	:	:	:	:	Z	:	:	:	:	T

1 : : | 2 : | : 3 : : | 4 : : | 5 : : | 6 : : |

1 : : : | 2 : : | : 3 : : : | 4 : | : : 5 : : : |
6 : : : | 7 : | : : 8 : : : | 9 : : : | 0 : : : |

1 : : : :	6 : : : :	11 : : : :
2 : : : :	7 : : : :	12 : : : :
3 : : : :	8 : : : :	13 : : : :
4 : : : :	9 : : : :	14 : : : :
5 : : : :	10 : : : :	15 : : : :

MÁTYUS Lászlóné könyvtárvezető: Referátumok
feldolgozása fénylyukkártyán

A kórházunkban most először szervezett könyvtáros továbbképzésen referátumok optikai kártyán történő feldolgozását mutatom be.

Osztályainkon többé-kevésbé rendszeresen folynak a referáló ülések. Ezeknek anyagát megkapja könyvtárunk /sajnos még mindig nem minden esetben/. Az anyagot több év óta gyűjtjük. Kezdetben még csak géppapíron, osztályok szerint dossziékban tároltuk és hozzá betűrendes nyilvántartó füzetünk volt. Ettől az eléggé egyszerű formától szerettünk volna eltérni és legalább egyet előbbre lépni a feldolgozás és tárolás területén. Ebből a célból nyomdában készítettünk un. "Referáló-lap" kartonokat.

Most már egységes külalakban, faládában tarthatjuk referátumainkat /a ládákat házilag készítettük/.

A feldolgozást lyukkártyán terveztük. A peremlyukkártyás módszer bonyolult kód-kombinációs előkészülést igényel, ezt láthattuk Cseplák főorvos gondosan kidolgozott rendszerén, amely az orvostudomány egyik ágának - a bőrgyógyászatnak - dokumentációja. Nekünk viszont a klinikai ágak majdnem mindegyikére kellett felkészülnünk. Optikai kártya mellett szólt az is, hogy segítségével éppen olyan mélységben és sokoldalúan feltárhatjuk gyűjteményünket, mint

a peremlyukkártyán. Ezzel a módszerrel a feldolgozás és a visszakeresés meglehetősen egyszerű. Igy esett választásunk az optikai, vagy fénylyukkártyára és beszereztük az apparátust, amely célszerűnek ígérkezett és költségvetésünket sem borította fel. Ötezer pozíciós kártyákat vettünk, egy kártyára ötezer referátumot lyukaszthatunk rá.

Gyűjteményünk még nem túl nagy, sok éves tapasztalatunk sincs még ezen a területen. Nehézségeink még akkor is voltak, mikor már rendelkezésünkre állt az apparátus. Mégpedig a régi referátumokat át kellett gépelnünk a "Referáló-lapokra". Sok más gépelési feladatunk mellett erre időnk szűkösén jutott.

A gépelési nehézségek, sajnos az osztályokon is gátat szabnak a referátumok szabályos elkészítésének. A referáló orvos sokszor csak kézírással készíti jegyzeteit - van, aki még úgy sem, mert fejből referál. Mi könyvtárosok igyekszünk olvasóinkat meggyőzni arról, hogy csak ilyen módon nem vész kárba a korábban referálásra fordított idejük és energiájuk, hiszen a cikket le kellett fordítani és annak lényegét össze kellett foglalni. Megkértük az olvasókat, hogy ezentúl a nyomtatott kartonokon, azok szabályos kitöltésével adják le referátumaikat a könyvtárba.

Mikor a feldolgozáshoz hozzáfogtunk, öt szempontcsoportot alakítottunk ki. Köztudott

ugyanis, hogy az optikai kártyás feldolgozásnál a szempontok kapják a kártyát és nem a referátum, mint a peremlyukkártyák esetében.

1. csoport: Orvosi fogalmak. Természetesen ehhez a szempont-csoporthoz van szükségünk a legtöbb kártyára, mivel ez tárja fel a referátumok tartalmát.

Könnyítést jelent, hogy tárgyszó készletünk bármikor bővíthető, vagyis új tárgyszó vehető fel a már meglévők közé. Tárgyszavainkat azonban - amelyek a visszakereséshez fontos szempontokat képviselik - ennél a feldolgozásnál is gondosan kell kiválasztanunk. Nem mindig felel meg pl. a hasi sebészet mint tárgyszó, mert a válogatásnál sok felesleges referátumot kapunk. Tuláságosan részletező tárgyszó meg azért nem megfelelő, mert ebben az esetben túl sok szempont, vagyis kártya képviseli a kívánt referátumot. Használni lehet "Vékonybél" - "Vastagbél" feliratu kártya helyett pl. "Bélbetegségek" feliratot, hiszen ugyis szükség szerint rályukasztjuk még a "Perforatio", "Rák", vagy "Fekély" tárgyszóval ellátott kártyákra is a referátumot. Még könnyebb a helyzetünk, ha mutatót készítünk tárgyszavainkhoz /tárgyszó-jegyzék/, mert akkor elkerülhetjük, hogy egy fogalom kétszer szerepeljen, mondjuk latinul és magyarul is. Ez a visszakeresésnél igen nagy nehézséget okozna. Egységesítenünk kell tehát a referátum-gyűjteményünket kifejező tárgyszavakat. Ez nem könnyű feladat.

A 2. szempont-csoport kronológiai. Ez már jóval egyszerűbb az előző csoportnál, mivel minden év - amely gyűjteményünkben szerepel - kap egy kártyát. Az eredeti cikk megjelenési idejét lyukasztjuk a kártyára.

3. csoport. Lelőhelyi szempontok. Nálunk a leelőhelyet négy kártya képviseli. Mégpedig: 1/ folyóirat cikkről van-e szó, 2/ könyvről /ebből lényegesen kevesebb van/, 3/ megtalálható-e az állományunkban, vagy 4/ nem található meg.

4. osztályok szerinti szempontok. Minden osztály kap egy kártyát. Így megállapítható, hogy egy osztály hány referátumot adott le /a tudományos tanács érdeklődik nálunk ilyen adatok után, vagy felsőbb szervekhez jelentünk adatokat a kórház tudományos tevékenységéről/, másrészt, ha egy osztály kéri tőlünk leadott referátumait, azonnal ki tudjuk választani a többi közül /a szülészeti osztály pl. csak ilyen feltétellel adta át nekünk referátumait/.

Az 5. csoport a nyelvi szempontokat tartalmazza. A referátumoknál nincs szerepe a nyelvi szempontoknak, hiszen azok mind magyar nyelvűek - csak az eredeti cikkek elolvasásához kell kiválasztanunk a megfelelő nyelvet.

A lyukasztást visszamenőleg végeztük. Ha kezdettől fogva így dolgozzuk fel referátumainkat, akkor a szempontok menet közben alakultak volna ki. A feldolgozás a mi esetünkben

talán könnyebb volt, mivel a munka elkezdésénél már volt bizonyos mennyiségű referátumunk.

A "Referáló-lapokat" folyamatos sorszámozással látjuk el. A soron következő referátumot elolvassuk és kiválasztjuk azt a szójegyzékünkben szereplő tárgyszót, vagy tárgyszavakat, melyek legjobban kifejezik a tartalmat és amelyek alapján legkönnyebben visszakereshetjük majd a referátumot /ha megfelelő tárgyszavunk még nincs, akkor új kártyát írunk/. Ugyanigy járunk el minden szempont-csoportnál. A kiválasztott kártyákra rályukasztjuk a referátum sorszámat. A kártyákat és a referáló-lapot betesszük a betűrend szerinti, illetve sorszám szerinti helyükre. A feldolgozás ezzel be is fejeződik.

A visszakeresés úgy történik, hogy minden szempontcsoportból elővesszük a kívánt tárgyszóval ellátott lyukkártyát, egymásra helyezzük őket és a kis néző-szekrényen /vagy ahol ez nincs, az ablak felé fordulva/ átnézzük rajtuk. Ahol a lyukak egybe esnek, tehát átlátunk a kártyákon, annak a lyuknak megfelelő sorszáma referátumra, vagy referátumokra van szükségünk.

A válogatásnál egy-egy szempont-csoport ki is maradhat. Hol erre, hol arra a szempont-csoportra van szükségünk.

A lelőhelyi kártyákból mindig csak a számunkra fontosat vesszük elő. Pl. ha sürgő-

sen van szükség az irodalomra és az eredeti cikk is kell, akkor ebből a csoportból csak azt a kártyát használjuk, amelyre azok a referátumok vannak lyukasztva, amiknek eredeti cikkei állományunkban megvannak. Ha 8-10 nap áll rendelkezésünkre, akkor ez a szempont közbős, mivel ennyi idő alatt lebonyolíthatjuk a könyvtárközi kölcsönzést. Ez a szolgáltatás ugyan egyre inkább csak elvi elképzelés, mert gyakorlati kivitelezését különböző akadályok nehezítik.

Egyszerű kérdés: Újszülöttkori bakteriális meningitis. Az első csoportból 3 kártyát veszünk elő: "Újszülöttkor", "Meningitis", "Baktériumok". A következő szempont-csoportokból is kiválasztjuk a megfelelő kártyákat: "1972", "Folyóirat", "Angol". Ebben az esetben 5 kártyán kell átnéznünk és megkapjuk az 1972. évben, angol nyelven íródott, újszülöttkori bakteriális meningitisről megjelent cikket, vagy cikkeket.

Befejezésül meg kell jegyeznem, tisztában vagyunk azzal, hogy ez a gyűjtemény és a feldolgozási mód nem óriási jelentőségű, de lehetőségeink sem óriásiak. Mi ennek a munkának örülünk és reméljük, hogy évről - évre hasznosabb lesz a referátumok gyarapodásával.

Szeretnénk, ha a könyvtárosok feldolgozó munkáját az orvosok - a tárgyszavak kiválasztásával, meghatározásával - segítenék.

C

C

00	01	02	03	04	05	06	07	08	09
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49

Az előadások után a vendégek megtekintették a kórházat és az orvosi könyvtárat. A könyvtárban az egyes szolgáltatások helyileg bevezett módszerei iránt érdeklődtek.

- - - - -

A bemutatott fénylyukkártya-apparátus beszerzéséhez szükséges adatokat az alábbiakban közöljük:

MŰSZAKI KÖNYVTÁR SZERVEZÉSI CSOPORT
1044. Bp. VIII. Reviczky u. 6.

Átvilágító - leolvasó	1.600.- ft
Plexi borító	40.- ft
Sötétítőlemez	10.- ft
Fénylyukasztó /3 db/	326.- ft
Tárolódoboz /3 db/	450.- ft
Lyukkártya alátét	100.- ft
5000 pozíciós kártya /5000 db/	<u>10.000.- ft</u>
Összesen:	12.526.- ft

Nógrád megyei Tanács Madzsar József Kórháza
ORVOSI KÖNYVTÁR
SALGÓTARJÁN

Referáló-lap

Cikk magyar címe:

Eredeti cím:

Szerző neve:

Munkahelye:

Folyóirat címe:

Kötet v. évf.

oldalszám:

tól

ig

évszám:

Referátum:

Referálta:

70.4189 N. m. Salgótarján 10 000 db

Központi katalógus - központi katalogizálás

A könyvtári szakirodalomban gyakran találunk központi katalógussal foglalkozó cikkeket, ami a probléma aktuális voltát mutatja. A központi katalógus szükségességét már régen felismerték. Hogy csak néhány példát említsünk: az olasz könyvtárak központi katalógusának terve 100 évvel ezelőtt felvetődött, de a Catalogo Unico csak 1951-ben valósult meg.¹ A Szovjetunióban az 1925-ös tervet 1927-ben váltották valóra. Ott - a soknyelvű országban különösen nagy a jelentősége a központi katalógusnak.² Nálunk 1922-ben az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központban szervezték meg 20 nagy könyvtár bejelentéseiből. Az NDK-ban most tervezik felállítását.

Az 1960-as évektől kezdve a központi katalógus jelentősége még fokozódik, s új tartalommal bővül. De az igényeknek megfelelően fokozódik a jelentősége a központi feldolgozásnak, a cédulaellátásnak és az előzetes katalogizálásnak is, korunk modern munkaszervezési elvei alapján a gépesítés segítségével.

A központi katalógussal kapcsolatban sok ellentétes felfogás alakult ki, szélsőséges nézetek ütköznek össze egymással.

Az egyik vélemény szerint egyáltalán nincs szükség katalógusra, hiszen a bibliográfia betöltheti az irodalom-feltárás szerepét. A témakeresés könnyebb a bibliográfia segítségével, mint a katalógussal, amely túl sokat ad a kezdőnek, de túl keveset a kutatónak.³ /Mindez vonatkoztatható a központi katalógusra is. /

A többség véleménye ezzel éppen ellentétes, s már a központi katalogizálást ajánlja. Az Australian Universities Commission /1964-1969/ javaslata a központi katalogizálás előnyeit tárja fel.⁴ E szerint csakis így lehet lecsökkenteni a könyvszerzés és könyvkölcsönzés közötti hosszú időt. Felesleges ugyanazt a könyvet több könyvtárnak feldolgozni, mert a központi feldolgozással sok időt, pénzt és munkát lehet megtakarítani. A központilag készített cédulának olyannak kell lennie, hogy minden további nélkül beilleszthető legyen a katalógusokba, nehogy egy művet többféleképpen katalogizáljanak. A másik feltétel, hogy elfogadható legyen a címleírás, vagyis kellő pontossággal készüljön, mert csak így lehet a művet azonosítani. A központi feldolgozás legnagyobb előnye a többszörös feldolgozás elkerülése. A cikk példára is hivatkozik a La Trobe egyetemen lévő központi katalógushoz /Australian Union Catalogue/ négy nagy könyvtár küldte be szerzeményeiről a cédulákat, s kiderült, hogy egy év alatt /1964/ a beszerzett könyvek 11,7 %-át több könyvtár is katalogizálta. Ha még

több könyvtárt vontak volna be a vizsgálatba, az átfedések százaléka még magasabb lett volna.

Másik közlemény arról számol be, hogy ugyan-
csak kísérletként az 1967-ben Ontarióban létesített
husz műszaki főiskolának egy u. n. Bibliocentrumot
szerveztek, amely központilag dolgozza fel a beszerzett
könyvanyagot, s erről lelőhelyjegyzéket is készít, Kom-
puter segítségével választ lehet kapni mindenről a
könyv rendelésétől a könyv szállításáig.⁵ Ez esetben
nemcsak központi katalogizálásról van szó - ami annyit
jelent, hogy csak a cédula készül központilag - hanem
a katalogizálási folyamat is központosított. /Előszerve-
ményezés, katalogizálás, de a kötés és a szállítás is. /

A központi katalogizálás egyik formája a megosz-
tott katalogizálás. Nem akarunk itt ismételtsbe bocsátkoz-
ni, hiszen erről az Orvosi Könyvtáros 1970. évfolya-
mában már részletesen beszámolt.⁶ Itt csupán hason-
ló kísérletet emlitenék. A Milwaukee-i egyetem könyv-
tára megosztott katalogizálás keretében egy szakkönyv-
tárral működik együtt.⁷ A szakkönyvtár havonta két-
szer megküldi a rendelések másolatát az egyetemi
könyvtárnak. Az egyetemi könyvtár behasonlíttja a
Library of Congress katalógus céduláinak előzetes
levonatába, majd saját katalógusába. Ha már megvan
a címleírás, annak alapján xeroxon előállítják, ha nincs
címleírás, akkor saját címleíróival íratják le a címeket.
Mindkét könyvtár részére előnyös az együttműködés: a
szakkönyvtár szerzeményezése révén új műveket ismer
meg és saját szerzeményezését segíti.

Mégis sok könyvtáros nem találja hasznosnak a központi katalogizálást, s kétségbevonja a kis könyvtárban való felhasználhatóságát. A nyomtatott katalóguscédula előnyei ismertek,⁸ de ez csak akkor érvényesül, ha megfelelő időben érkezik: vagyis 1. a megrendelés előtt, a 2. megrendelés után - de még a könyv beérkezése előtt, vagy 3. közvetlenül a könyv beérkezése után. Az érkezés időpontja dönti el, érdemes-e előfizetni rá, vagy saját címleírás készítése szükséges.

Az egyik amerikai szerző szerint a könyvtári munkában forradalmat jelentene, ha az előzetes katalogizálás, a CIS /cataloging in source/ és a könyvbe nyomtatott címleírás megvalósulna.⁹ Jelenleg a könyvtári munkaerők nagy részét a feldolgozás köti le. Nemcsak az egyedi, de a regionális feldolgozás sem gazdaságos. A regionális feldolgozásnál az átfutási idő 3-5 hónap. A feldolgozás problémáját nem oldja meg sem a központosítás, sem a gépesítés, sem az adatok gépi továbbítása, csakis az előzetes feldolgozás. Nagy érdeklődés mutatkozott meg a Library of Congress¹⁰ ilyenirányu 1958-59-ben végzett kísérlete iránt. Ennek megvalósítása igen egyszerű lenne, mert, hogy csak egy példát említsünk a címleírások átfutási idejére: az 1969. év végén megjelent könyv címleírása csak 1970. május közepén jelent meg a Publisher's Weeklyben. Az előzetes katalogizálással a címleírás a könyvben már megtalálható lenne.

Sokan kifogásolták, hogy a CIS címléírásai csak 50 %-ban¹¹ fedték a végleges címléírás adatait. Az eltérések lényegtelenek voltak, a legfontosabb adatok: jelzet, tárgyszó, szerző neve hibátlan volt. S ami a lényeges, egyszersmindenkorra biztosítva van a könyv azonosíthatósága, nem beszélve a költségcsökkenésről és időmegtakarításról. A Library of Congress kísérletét 1971-ben folytatta. A munkálatokhoz a Nemzeti Orvosi Könyvtár is felajánlotta közreműködését.

Az előbb említettük, hogy egyik vélemény szerint még a regionális feldolgozás sem gazdaságos. Most, amikor az NDK-ban¹² tervezik a központi katalógus megszervezését, felmerült a kérdés, van-e még létjogosultsága a regionális katalógusnak? Ott továbbra is fenntartják, mert a jól szerkesztett regionális katalógus igen eredményes: a gyors könyvtárközi kölcsönzést, a kérdés gyors /telex/ továbbítását, az igények expressz szállítását segíti elő. Természetesen mindehhez az szükséges, hogy a regionális katalógushoz a régi, ritka anyag retrospektív feldolgozása elkészüljön, s az új címek beiktatása folyamatos legyen.

S végül meg kell említeni egy igen szélsőséges véleményt is.¹³ A szerző tagadja a központi katalógizálás, a központilag előállított cédulák előnyeit. Bár tudja, hogy a könyvtárosok álma a központi feldolgozás, a valóságban nem olyan hibátlan, ahogyan előre ígérték. A British National Bibliography szolgáltatása nem vált be. A könyv megjelenése és a cédula érke-

zése között hetek-hónapok telnek el. Mit tehet ilyenkor a könyvtáros? Vagy eldugja a könyvet az olvasó elől, vagy ha mégis kézbe akarja adni, akkor ideiglenes cimleírást készít. A könyvtárak nagy része megrendelte a katalógus cédulát, elbocsátotta a katalógizálókat. Különösen problémás a sok külföldi könyv feldolgozása, hiányoznak a képzett katalógizálók. Nem helyesli azt sem, hogy a képzésben a katalógizálásról úgy beszélnek, mint felesleges valamiről. A szerző csakis a helyi "független" katalógizálást találja megfelelőnek.

Ezek után nézzük meg, milyen a hazai központi katalógus helyzete. Amint már bevezetőben említettük, a kezdeményezés a huszas évekre vezethető vissza. Jelentős fejlődést hozott a Művelődésügyi Minisztérium, amely kötelezővé tette a külföldi könyvek bejelentését az Országos Széchényi Könyvtár központi katalógusa részére. Ez a KC fontos segítség a könyvtárközi kölcsönzéshez, s évente sok ezer szóbeli információt is ad. Ugyancsak jó segítség az OOKDK külföldi könyvek központi katalógusa a hálózati munkában. A regionális katalógus és a központi feldolgozás kiválóan megvalósult a vidéki orvosegyetemek központi könyvtáraiban. Az álomnak tűnő külföldi tervek helyett megelégednénk azzal, ha a külföldi könyvek központi feldolgozását meg lehetne valósítani. Különösen most van ennek jelentősége, amikor a könyvtárak egyre kevesebb könyvet tudnak beszerezni, s éppen ezért fontos lenne, hogy

minél előbb kerüljenek egységes, jó címlétrással a Központi Katalógus segítségével a könyvtárközi kölcsönzés útján az olvasóhoz.

Irodalom

1. Näther, G.: Der Gesamtkatalog der Italienischen Bibliotheken. = Z. Bibl. Bibliogr. 1969. 16, 4, 263-273 p.
2. Vildé-Lot, Irène: La centralisation du catalogage en URSS. = B. Bibl. Fr. 1968. 13, 8, 337-347 p.
3. Grose, M. W. - Line, M. B.: On the construction and care of white elephants. Some fundamental question concerning the catalogue. = Libr. Ass. Rec. 1968. 70, 1, 2-5 p.
4. Stecher, G.: Central cataloguing. Some consideration in the light of experiments in Victoria. = Austral. Libr. J. 1968. 17, 4, 127-140 p.
5. Ready, W.: Bibliocentrum. An essay in central processing at college level. = Coll. Res. Libr. 1970. 31, 1, 50-54 p.
6. Liebaers, H.: Shared cataloguing. 1. = UNESCO B. Libr. 1970. 24, 2, 62-72 p.
7. Nitecki, J. Z.: Shared cataloging. An experiment in cooperation between university and special libraries. = Spec. Libr. 1970. 61, 7, 377-380 p.
8. Barth, F. G.: Titeldrucke, ein wertvolles Hilfsmittel für Katalogisierung und Information unter den Bedingungen einer kleinen Fachbibliothek. = Zbl. Bibl. 1969. 82, 4, 214-221 p.
9. Wheeler, J. L.: Top priority for cataloging in-source. = Libr. J. 1969. 94, 16, 3007-3013 p.
10. Wheeler, J. L.: Why we must have cataloging in publications. = Libr. Res. Techn. Serv. 1971. 15, 1, 6-12 p.

11. Welsh, W. J.: Report on Library of Congress plans for cataloging in publication = Libr. Res. Techn. Serv. 1971. 15, 1, 23-27 p.
12. Dietze, J.: Der regionale Zentralkatalog. = Zbl. Bibl. 1970, 84, 12, 734-740 p.
13. Bennett, F.: The independent cataloguer in defence of local cataloging. = Libr. Ass. Rec. 1970, 72, 12, 365-367 p.

BUGYI Balázs

Magyar orvosok arcképei a londoni Wellcome
Orvostörténeti Múzeumban és Könyvtárban

Zsámboky János - vagy latinositott névén: Johannes Sambucus - magyar orvos, természettudós, könyvtáros és történész talán elsőként állította össze "Icones Medicorum" címmel az orvosi múlt kimagasló személyeinek arcképgyűjteményét. Azóta is szinte minden orvostörténettel /is/ foglalkozó orvosi könyvtár - és melyik szakkönyvtárat nem érdekli szaktudományának a múltja - igyekszik összegyűjteni, feldolgozni és megőrizni az érdeklődési körébe tartozó orvosok, egészségügyi és egyéb személyiségek arcképét. Ehhez a törekvéshez szervesen csatlakozik a kiemelkedő orvosok arcképének kiadása, terjesztése. Szabadjon e tekintetben utalnunk a MEDICOR dicséretes kezdeményezésére, amely 1973 évi fali naptárában 13 kimagasló magyar orvos képét adta közre. Kimagaslóan szép kiállítású és értékes anyagu a londoni Wellcome Orvostörténeti Könyvtár és Múzeum kiadásában album alakban megjelent orvosi arcképgyűjteménye, amely "Portraits in the Wellcome Institute" címmel 3,305 személyről készült, mintegy 12,000 képet, nyomtatot stb. csoportosít és dolgoz fel. A kötetet F.N.L. Poynter, a Wellcome Orvostörténeti Könyvtár és

Muzeum igazgató tanára, az 1972-ben megrendezett londoni orvostörténeti világkongresszus elnöke vezette be. A muzeológus és ikonográfus szempontjából Renate Burgess, az Intézet művészettörténésze dolgozta fel a gyűjteményt. Értetően a Wellcome Orvostörténeti Könyvtár és Muzeum elsősorban az angolszász orvosi múlt kimagasló személyeinek képét gyűjtötte össze, de méltó helyet foglalnak el az olasz és a francia orvostörténet személyiségei is.

Más országok orvosainak képei véletlenszerűen kerülhettek a muzeum gyűjteményébe. Minket mindenek előtt az érdekel, hogy mely magyar orvosok képét őrzi a gyűjtemény. Alább betűrendben feltüntetjük a magyar orvosok gyűjteményben őrzött arcképeit és megadjuk azokat az adatokat, amelyeket a kötet rá vonatkozóan közöl. Azután feltüntetjük a róluk készült kép/ek/ adatait az alkotó művész nevével, a nyomatot készítő feltüntetésével, az évszám megadásával.

"Bakody Tivadar /szül 1825/ a budapesti egyetemen a homoepathia és a kórtani gyógyítás professzora". A kép 24,2 x 27,8 cm méretű lithographia. Adolph Dauthage /1825-1883/ alkotása, 1857-ben készült.

"Bánffy Hunyados János /1576-1646/ alkimista és matematikus". A latinnyelvű feliratos metszet alkotója Wenzel Hollar /1607-1677/, aki J.P.Gowy képe alapján készítette el

munkáját, amelyet 1799-ben W. Richardson nyomtatott ki. 1799-ből két további metszet örökíti meg Bánfihunyadi János emlékét a Múzeum gyűjteményében.

"Kovács Pál /1808-1886/ győri orvos és politikai személyiség." Strohmeier - akiről közelebbi adatok nem ismeretesek - 1862-ben készítette róla a metszetet, amely 46,4 x 34,3 cm méretű mellkép. A nyomat J.M.Franck nyomdájában Pesten készült. Kovács Pál képe a kötetben meg is jelent.

"Lenhossék Mihály /1773-1840/ Budapesten és Bécsben az élettan és az anatómia professzora. "A Lanzedelli József /1774-1832/ alkotta metszet 19,3 x 17,5 cm méretű. Egy másik, szinten őt ábrázoló metszet 10,2 x 8,2 cm nagyságú, ovális alaku. Ezt J.T.Kärgling festménye alapján Richter készítette. E képen látható diákjainak az ajánlása. Az első képet a kötet tartalmazza.

"Moller Károly Ottó /1670-1747/ altdorfi orvosdoktor, orvos a magyarországi Besztercebányán." 14,9 x 9,6 cm méretű ovális alaku metszet, amelynek sem az alkotója, sem a nyomdája nincsen feltüntetve. A kép a Deutsche Aorta Eruditorumban jelent meg.

"Johannes Sambucus /1531-1584/ Medicus aulae titularis II.Miksa császár történésze Bécsben." Hat metszetet sorol fel a kötet. E metszetek:

1/ 17,4 x 11,7 cm nagyságu mellkép, vonalas rajz, alul latin felirattal. Phillip Galle /1537-1652/ alkotása. Megjelent P.Galle: Virorum Doctorum Effigies című gyűjteményben 1572-ben.

2/ 13,3 x 8 cm femetszet. 1594-ből van keltezve. Hátlapján latin szöveg. N.Reusner 1590-ben megjelent Icones gyűjteményben foglaltatik.

3/ 13,5 x 10 cm virágdiszitással körülvett mellkép. A vonalas rajz Théodor de Bry /1528-1598/ alkotása. J.J.Boissard: Bibliotheca Chalcographica 1650-ben megjelent kötetéből származik.

4/ 18 x 13,4 cm méretű ovális alaku vonalas rajz, amely Nicolas de Larmessin /1638-1694/ alkotása. I.Bullart Académie des Sciences et des Arts 1682-ben megjelent kötetében publikálták.

5/ 29 x 17,5 cm méretű mellkép, amely alatt négy soros latin szöveg van. Joa Mansfeld - 18. századbeli grafikus - alkotása. A nyomdát, valamint a megjelenés időpontját nem közlik.

6/ 12 x 9 cm méretű magyar feliratu metszet, amelyet Schedy rajza után Ehrenreich Ádám Sándor /1784-1840?/ készített. A metszetet elkészítő nyomda valamint a megjelenés időpontja nem ismeretes.

K ö z l e m é n y e k - H í r e k

AZ OOKDK Könyvtárosképző Szaktanfolyamának h í r e i

AZ OOKDK 1974 szeptemberében kellő számú jelentkezés esetén új évfolyamot indít. A tanfolyamra olyan egészségügyi dolgozók jelentkezhetnek, akik gimnáziumi érettségivel rendelkeznek és részidőben vagy teljes munkaidejükben könyvtárosi teendőket látnak el. A képzés levelező tagozaton folyik.

Érdeklődni: OOKDK Könyvtárosképző Szaktanfolyama 1372 Budapest 5 Postafiók 452 címen lehet 1974 augusztus 1-ig.

- G. E. -

Befejeződött az orvosi könyvtárosok 1971-73. évi versenye

A bíráló bizottság f.é. szeptemberében kezdte meg és november 30-án fejezte be bíráló munkáját. A díjakat az elért pontszámok alapján csucsbizottság ítélte oda. Az innepélyes díjkiosztást 1973. dec. 21-én tartottuk az OOKDK olvasótermében.

A győztesek:

Vándorserleget nyertek:

1. Egészségügyi Felvilágosítási Központ
/az országos intézetek kategóriájában/
Budapest
igazgató: dr Métneki János
2. Zala megyei Tanács Kórháza
/az alközpontok kategóriájában/
Zalaegerszeg
igazgató: dr Szilvás Rudolf
3. Semmelweis Orvostudományi Egyetem
Radiológiai Klinikája
/a tagkönyvtárak kategóriájában/
Budapest
igazgató: dr Zsebők Zoltán

Első díjat /3000. -Ft. / nyertek:

1. Kerényi Lászlóné
/az Országos intézetek kategóriájában/
Egészségügyi Felvilágosítási Központ
orvosi könyvtára
Budapest
2. Dr Takáts Ádámné /az alközpontok kategóriájában/
Zala megyei Kórház orvosi könyvtára
Zalaegerszeg
3. Czoch Józsefné /a tagkönyvtárak kategóriájában/
Semmelweis Orvostudományi Egyetem
Radiológiai Klinika orvosi könyvtára
Budapest

Második díjat /1000. - Ft + könyvjutalom/ nyertek:

1. Isépy Dezső /az országos intézetek kategóriájában/
Egészségügyi Szervezési, Tervezési és Információs
Központ orvosi könyvtára
Budapest
2. Baki Józsefné /az alközpontok kategóriájában/
Tolna megyei Kórház orvosi könyvtára
Szekszárd
3. Dr Szőnyi Ferencné /a tagkönyvtárak kategóriájá-
ban/
Városi Kórház orvosi könyvtára
Szeged

Harmadik díjat /500. - Ft + könyvjutalom/ nyertek:

1. Dr Gál Imréné vezető könyvtáros és munkatársai
/az országos intézetek kategóriájában/
Országos Közegészségügyi Intézet orvosi könyvtára
Budapest
2. Ebergényi Tiborné vezető könyvtáros
és munkatársai /az alközpontok kategóriájában/
Heves megyei Kórház orvosi könyvtára
Eger
3. Teleki Lajosné /a tagkönyvtárak kategóriájában/
Heim Pál Gyermekkorház orvosi könyvtára
Budapest

A verseny részletes szakmai értékelését lapunk
következő számában közöljük.

Viola R. - HARKÓ

Petőfi' quotation on the tomb of a German
physician

Hans Much, physician at the Behring Institute who, in the early years of this century was a known poet in addition to his interest in tuberculosis and immunity research chose the following quotation of a Petőfi poem as epitaph:

"Ich will nicht jämmerlich verfaulen,
Im Sumpfe, gleich dem Weidestamme.
Verbrennen will ich, wie die Eiche
In Gottgesandter Blitzesflamme."

This paper was published in commemoration of the 150th anniversary of Petőfi's birth.

Zsuzsanna BÄR-POLLÁK

Modern medical treatment of cancer

After a brief historical review of cancer chemotherapy the stages of cell kinetics are discussed: G_1 , late G_1 , G_2 , and S stages, as well as the mitotic stage. Cytostatics, hormones, enzymes, antibiotics, immune stimulating and immune suppressive agents are grouped on the basis of their chemical structure and their action on cellular life cycle. Finally, advantages

of, and clinical results with combined chemotherapy are dealt with.

Gabriella GALLYAS

Comparative study of the reading clientele
at the medical and technical libraries

Users of the technical libraries are in addition to the engineers, technicians and skilled workers. Contrariwise, little attention is paid to the supply of health staff, particularly nurses by the medical libraries.

This might be attributed mainly, in addition to the attitude, to the poor supply of Hungarian nursing literature. Since nurses scarcely know any other languages, foreign sources will be of little help.

Daniel KÖNCZÖL

Ferenc Gerlei - the librarian

The Medical Library at the town of Nyiregyháza was named after Professor Ferenc Gerlei, pathologist, its former sponsor. The paper presents a commemoration of his life, his medical, public, and library activities.

Katalin NOVÁK-SZABÓ

Brief history of the Ferenc Gerlei Library
of the "Jósa András" County Hospital of
Szabolcs-Szatmár

In a modern sense the medical library of the County Hospital exists since 1960. Before that period the former Elisabeth Hospital disposed only of book collections received as gift or obtained by legacy. Presently, although being a small library as compared to the County Medical Libraries, library work is up-to-date and diffusion of information is cared for by a fulltime trained medical librarian. The holdings amount to 5000 units. In 1972 the number of readers amounted to 275, and 4297 documents have been lent. To improve the information service translations of foreign communications have been made available.

Extension training of medical librarians
at Salgótarján

The National Medical Library organizes extension training lectures four times a year. One of these lectures is held at the library of a provincial hospital, and includes the study of the library's work. In 1973 Salgótarján, the sub-center of Nógrád County was trusted with

its organization. The holdings of the library amounts to about 7000 library units. 5492 documents were used at the library and 5083 were lent.

Dr. György CSEPLÁK, the medical adviser the library read a paper on the retrieval of dermatological papers by means of the marginal punched card method. Double marginal punched cards are used in three subject-matters: 1. Dermatological literature; 2. Dermatological syndromes; 3. Data of dermatological patients of special scientific interest.

A 6 position letter code is used for the author's name and the subject of the report.

A 4 and 5 position numerical code designates the title of the journal, the language and scope of the report.

Irene MÁTYUS, the head librarian of the library reported on the collection of, and the processing on punched cards for visual inspection of the abstracting meetings held at the hospital.

The data on the punched cards for visual inspection are grouped according to 5 viewpoints: 1. Medical keywords; 2. Data of issue; 3. Location /book, journal, available at the hospital or not/; 4. Department of the hospital the abstract was made; 5. Language of the publication.

Gabriella JANTSITS

Union catalogue - Centralized cataloguing

From the 60iest on literature shows the increase of reports discussing the importance of union catalogues. Different opinions can be found: there is no need for union catalogue, bibliography serves its purpose; the catalogue offers too much for the unskilled, and too little for the skilled researcher. The prerequisite of a good union catalogue relies on central cataloguing. In the long run no center will be able to cope with central cataloguing. Central cataloguing has to be divided. According the American opinion cataloguing in source represents the only solution.

Виола Р. ХАРКО

Цитата из стихов Петёфи на
надгробном памятнике немецкого врача

Врач Института имени Беринга Hans Misch, которого интересовали исследования туберкулеза и проблемы иммунитета в начале XX. столетия, кроме того занимался стимулирующей терапией и бактериологией и наряду с этим был видным поэтом, для стихотворной эпитафии избрал следующую цитату из стихов Петёфи:

"Ich will nicht jämmerlich verfaulen,
Im Sumpfe, gleich dem Weidestamme.
Verbrennen will ich, wie die Eiche
In Gottgesandter Blitzesflamme."

Сообщение написано по случаю 150-летия со дня рождения Шандора Петёфи.

Жужанна ПОЛЛАК

О современных средствах терапевти-
ческого лечения рака

После краткого обзора истории химиотерапии рака автор излагает фазы клеточной кинетики: различают фазы G_1 , поздние G_1 , G_2 и S, а также фазу митоза. Цитостатические средства, гормоны, энзимы, антибиотики, иммуностимулирующие и иммуносуппрессивные средства группирует на основании их действия на циклы клеточного развития и по химической структуре. Наконец, рассматривает преимущества

комбинированной химиотерапии и ожидаемые клинические результаты.

Габриелла ГАЯШ

Сопоставление читателей медицинской
и технической специблиотек

Технические специблиотекы рассчитаны не только на инженеров, а также на техников и квалифицированных работников, а венгерские медицинские библиотеки уделяют мало внимания на снабжение спецлитературой средних медицинских кадров, особенно медсестер.

Это объясняется с одной стороны неправильным подходом к данной проблеме, а с другой стороны тем, что на венгерском языке опубликованы работы низкого уровня и ограниченного количества. Опирацца на зарубежные источники трудно ввиду того, что большинство медсестер не владеет иностранными языками.

Даниел КЕНЦЕЛ

Библиотекарь Ференц ГЕРЛЕИ

Медицинская библиотека г. Ньиредьхаза приняла имя бывшего патронем библиотеки профессора патологии д-р Ференц ГЕРЛЕИ. Статья посвящена жизни, врачебной, общественной и библиотечной деятельности.

Краткая история развития Библиотеки
имени Герлеи Больницы имени Йоша Андраш
обл. Сабольт-Сатмар

В предшественнике Областной Больницы — Больнице имени Эржебет — не существовала библиотека и не было даже соответствующее собрание книг. В начале 1920-ых лет был создан книжный фонд из наследий и подарков, которым мог пользоваться старательный врач, однако, в строгом смысле слова это еще не могло рассматриваться как библиотека. Современная библиотека была создана в 1960 году, когда сформировалась сеть венгерских медицинских библиотек и когда приняли на работу квалифицированного библиотекаря. После этого была начата современная библиотечная работа, переработка и передача информации. Однако, библиотека все еще не достигает объема других медицинских библиотек, функционирующих в комитатских центрах.

Фонд библиотеки в настоящее время не больше чем 5000 единиц.

Однако, число пользующихся библиотекой увеличивается: в 1972 году записывалось 275 лиц и им выдали 4297 документов. За последние 2 года статьи журналов перерабатывают переводами.

Усовершенствование медицинских библиотекарей в Шальготаряне

Будапештский центр библиотечной сети организует усовершенствование для медицинских библиотекарей 4 раза в год, объединяя доклады и прения изучением работы библиотеки провинциальной больницы раз в год. В 1973 году усовершенствование было устроено в Шальготаряне, как в подцентр медицинских библиотек обл. Ноград. Библиотечный фонд состоит из 7000 единиц, в 1972 году число документов, прочитанных на месте составляло 5492, выданных - 5083.

Врач-консультант библиотеки д-р Дьердь ЧЕПЛАК читал доклад "Обработка дерматологических статей на краевых перфокартах", с демонстрацией. Он применяет двухрядные краевые перфокарты по 3 темам: 1. литература дерматологии, 2. дерматологические синдромы, 3. данные дерматологических больных, представляющие интерес для научных исследований.

Он применяет буквенный код для обозначения имени автора и темы статьи, сформирова коды на 6 парах перфораций.

Для обозначения названия журналов, языка статьи и области науки, которой посвящена статья, применяет численный код комбинированием на 4 и 5 парах перфораций.

Обработка рефератов на световых
перфокартах

Ведущая библиотечарша подцентра сообщила о сборе материала отчетов, прослушанных на реферативных заседаниях больницы и обработке на световых перфокартах.

Предметные названия световых перфокарт сформировали по 5 основным принципам: 1. медицинские понятия, 2. год издания статьи, 3. местонахождение статьи /в книге, или в журнале, имеется-ли в местной библиотеке или нет/, 4. больничные отделения, где были разработаны рефераты и 5. язык реферированной статьи.

Габриелла ЯНЧИЧ

Центральный каталог - центральная
каталогизация

При анализе спецлитературы 60-ых лет отмечается всё возрастающее число статей посвященных значению центральных каталогов. Мнения расходятся и встречаются также экстремистские. Наиболее часто высказываются следующие: не- нужно иметь центральный каталог, его функцию может выполнить библиография, каталог дает неопытным исследователям слишком много, опытным же - слишком мало; центральный каталог может хорошо проявляться только в виде центральной обработки данных; такого центра,

который мог бы длительное время осуществить центральное приготовление каталожных карточек, нет; ! по мнению американских авторов проблему необходимо разрешить предварительной каталогизацией / *cataloguing in source* /, при котором сразу решается вопрос: много произведений — мало рабочей силы.

